

გილოცავთ ახალ 2004 წელს!



შურნალი ქალებისა და
ოჯახისათვის

მთავარი რედაქტორი
ლია კაკაბაძე

სარედაქციო
კოლეგია:

- მარიკა ბარათაშვილი
- ნაზი თარგამაძე
- ცინარა ტყეშელაშვილი
- (მხატვარი რედაქტორი)
- ირმა ჩოხიბარაძე
- დინო ჯავახიშვილი
- მარინე ნაკიძე

წაწერილი ბავშვი
ტექნიკური რედაქტორი

დამფუძნებლები - შურნალი
„საქართველოს ქალის“
შურნალისტები

რეგისტრაციის №06/4 897

გარეკანის პირველ გვერდზე - შურნალის
საბუნების თარიღისადმი მიძღვნილი
კოლაჟი - „საქართველოს ქალი“
80 წლისათვის
მეოთხეზე - ბედნიერი ოჯახი.

„Sakartvelos Kali“
Georgian Woman. A Magazine
for Women

შურნალი გამოდის
1923
წლიდან



მინა მოგაძიოთ ხოვოს აქვენა ჰოპარეკი ხაპოპ,
ხომოს უავე მუ-8 წეია ობიესი ცხოვროს

მე მოვასი საქსავლი ხაგან ას მახო მოვას
წოი ვაი ასაქე ისევე ქახივი ბიას ევა ვაი
და სხოგოქეის ნეხსი. ა წელი ვაახიქეი
ქახიხობა და მინე ოქევა მუწა ავს და
ვუქიო ხაის ვინ ასი ვაგი და სწო.

აუხიეში ხო ვუვიო მინ სეი საქსავლიზე,
სფხსეოზე ნახასობა, დაქე და ქეი. ვოოქეა
ქეი და მუქ მემოყვანა. მს აქს მინაგნი
ბიას და გმინოს ხო ოქე ვაქეოსი ხაქ სეა
ვაი ვაქეოქე.

და წოიო და ხელო ამაინა მუქა
უნ ასქეოს დახევე. ვაგი ვინე ვეოოქეი
ვაქეო. მე მუქა ხო ეს ვინე ვეიანე
ვაგი და წესიია ხო ვეოქეოპა ხო მუქა
უქო ვაგი ვეოქეი. მუქო მუქი ქახი ხო
ასი ხევეს აი მოქევიო საქსავლის
მომუქი - მუქი და მუქი ვეოქეი მომუქი!
ვეოქეოქეი ვეოქეოქეა მუქი ახიო ასე
ის ხევი მოქევის უქეოქე მუქ საქსავ-
ლის ქეიქეა ვაქეოქეის ვინე და ის
ქევავე აუქეოქეა ვინე.

ოქეინი ხაიო სწეხი

ოქეოქეი მინ.

ჟურნალს 26 წელი ვრედაქმნორობდი

ჩემი მოღვაწეობა ჟურნალ „საქართველოს ძალი“ 1965 წელს დაიწყო. მის შესანიშნავ კოლექტივს ადრეც ვიცნობდი, მე ხომ მათი სარედაქციო კოლეგიის წევრი ვიყავი. ესენი იყვნენ: მირცა კალანდაძე, ნაზი კილასონია, ნანული ბარათაშვილი, ნანული ცაგარეიშვილი, ლია კაკაბაძე, ლეონარდო შენგელია, ირმა ჩოფეცაშვილი, ქეთევან დემურევა, ნანული ბუკია. თბილად მიმიღეს და დაიწყო ჩვენი ერთობლივი საქმიანობა.

ლმხატვრული ყოფილიყო. ამიტომაც ხშირად მივდიოდი მივლინებებში, ვეზღებოდი სოფლის მშრომელებს, ფაბრიკა-ქარხნების მუშებს, ინტელიგენციას, მწერლებს, მხატვრებს, მუსიკოსებს, მსახიობებს. და შერე გავიხილი თუ ნანახი ჟურნალის ფურცელზე გადავკვირნა.

მეთხველი ყოველთვის ვურადლებით აღვნიშნავდა თვალს ლია კაკაბაძის, ნაზი კილასონიას, ეთერ ჯავარიძის, ნანული ცაგარეიშვილის, ნაზი თარგამაძის, მანანა ზარიძის, ირმა



● (მარცხნიდან) სხედან: ცინარა ტურელაძე, ნაზი კილასონია, ნანული ბარათაშვილი, ლია კაკაბაძე, ირმა ჩოფეცაშვილი, ნანული ბუკია; დგანან: ნაზი თარგამაძე, ეთერ ჯავარიძე, მარიკა ბარათაშვილი, ნანული ცაგარეიშვილი, ოლია რეცია.

მეთხველი მოხიბლული იყო ჩვენი თანამშრომლების მშვენიერი სტატეებით, ნარეკვევებით, მხატვრისა და ფოტოგორესპონდენტის საინტერესო ნამუშევრებით.

სისტემატურად ტარდებოდა დისკუსიები საპრობლემო თემებზე, საუბრები აღზრდის, სკოლების მუშაობის, პედაგოგთა ავტორიტეტის, ოჯახების განმტკიცების, ობოლ ბავშვებზე ზრუნვის, პატრიარ ქალთა პრობლემების გაუმჯობესების საკითხებზე. ხშირად ეს პრობლემები ადგილებზე ჟურნალისტთა სხვლით გვარდებოდა.

ჩვენ ყოველთვის ვეხმარებოდი იმედისმოცემ, ნიჭიერ ახალგაზრდებს, რომლებიც შემდეგ ცნობილ მსახიობებად, მუსიკოსებად, ბალეტის სოლისტებად ჩამოყალიბდნენ. მათ რიცხვში იყვნენ დები ნიორაძეები, რომელთა ხელოვნებას დღეს მსოფლიო იცნობს. (რა თქმა უნდა, ირმა ნიორაძის მე-თაურობით).

ვინ იცის, რამდენი უძილო დამე გამიტარებია, რომ ჟურნალის ყოველი ნომერი საინტერესო, შინაარსიანი და მალა-

ჩოფეცაშვილის, ნანული ბუკიას შემოქმედებას. სახელოვანი მხატვრების ლეონარდო შენგელიას, ცინარა ტურელაძის მხატვრულ ელუსტრაციებს, დავით აკობაშვილის ფოტო-ნამუშევრებს.

...ონებში ვუბრუნდები იმ დღეებს - 1965-1991 წლებს, იმ საოცარი, სიმშრავით გაფრენილ 26 წელს.

ამჟამად ჟურნალის მთავარი რედაქტორია მისი დიდი ხნის მოამავე, ცნობილი ჟურნალისტი, მშვენიერი ნარეკვევის ავტორი ლია კაკაბაძე.

თვალწურს ვადგენებ დღევანდელი ჟურნალის ნომრებს და მიხარია, რომ ძველების გვერდით წარმატებით მოღვაწეობენ ახალგაზრდა ჟურნალისტები: მარინე ნაკაიძე, ნანა ბაგრატიონ-დავითაშვილი, მანანა იმესაშვილი.

დაე, მარად წარმატებული იყოს „საქართველოს ძალის“ ყოველი წევრის შემოქმედებითი საქმიანობა. გილოცავთ დაბადების დღეს!



და ნექტრად დაღვრილი ლექსები

ანო! და აფხვუკუნდებოდი: – როგორ იყო, იმ მექალთანე მწერალს წიგნი რომ ახეთქე თავშიო. – წიგნიც ვახეთქე და სილაც ვაჭამე! მაშინ ყველაფერზე გვემზიარულეობდა და ზეღამატებული ხალისით საცესნი საქილეოს ნიადაგ ვპოულობდით. ლითი პოეტე ჰყავდა გადაიდებულო, დათვრობოდა და ნახის კარსა და ბანს არ უგულებდა. – პატარა ტანის რომ ვარ, ფხიზელი ვერ მაგენებს, მთერალს სამად ვუჩვენები და ადვილად მპოულობსო! შენ უნდა გაგიქსით ფალაენადო, კული ამოაქუბინოო: „დაგერვხ თოვსა ბაწარსა, ჩაუგუდებ და ამოვიყვან ჩემს ძმობილს ჭიანჭველასა“. „რწილი და ჭიანჭველას“ ზემობირად ჩავაბულებულებდით და სიცოლით ვებთრდებოდით. – ერთხელ ნანემსარი გაულურჯდა, ექიმმა საფენები გამოუწერა. აფთიაქში შეეშალათ და კამის წყალი მისცეს. გაუკეთესება რომ ვერ იგრძნო და სიცხით გაოსავათა, ექიმი ისეე გამოიძახა. – უჩივლეო, მებობლები ჩასახბონდნენ, ნაზი თავს აქნევდა: – პოეტე და ჩივილი სად თქმულაო! – სკამზე ვერ დასვაში, შემოგრიხდებოდა, დაგვხედავდა და ყვაგილიდან ყვაგილზე მოფარფატე პეულასავით გაფარფატებოდა. მისთვის



უსიყვარულო გული ფუჭყავილა ბუერებით გადათერებულ მიწას მოჰკავდა და ყოველითვის ვილაც უყვარდა. ჩვენ რომ ჩაცმულები ვიყით, ვერცერთი გოგო ვერ შეგვედრებოდაო! – იტყოდა და მორცხვებ თვალებს მიხენდავდა. – ნაზუა! ქართული შუოლადი ჩამოვიტანე! – და ჩურჩხელებს ამოვულავებდი, მერე დაუმორიშორდა. ჩემი მწერალია კავშირის მდინად არჩევა გახდა ჩვენი წყვილების საბაბი. მოადგილეობა შეურაცხყოფად მიიღო და ყველას დაგვეუმძრახა. მითქვიას-მითქვიასა მოჰყვა, პატარა წყნა გაჯირჯვდა და მისულა-მოსულა შეეწვიებო. – როცა დავქმარშვილიანდით, წყნა დავიყვიწყით და შვერიგდით. ნაზიმ სუსტ მხრებზე სამი ბარტყი შემიოსვა და სიმძიმე წელში გადუნა. მადაგახსნილი ბიჭების დაპურებას ვეღარ ასდიოდა. შემოძიოდა: – შვილები არ მიგინებენო. ვერა და ვერ დავიცივროსო. ფეხბურთის თამაშს ვერ ვუშლი და ფეხსაცემლების ყიდვას ვეღარ აუვლიდარო. ქალი, ვინც დიდილოებს შესტროფდა და ღრუბლებში დაფრინავდა, ჩინში მოემყვინდა და ხელმოყვილობამ თავი დაღუნინა, მისც მონუსუნე არ მიხანავს. თანდათან სასუთრო სასულეში სწავდა და ოჯახში შვითი ჩამოვარდა, ნიწამხდარმა და ნადვეგადაუყვრელმა ძილის ტაბლეტების გროვა გადაუღაპა და თავი მოიწამლა. ჯანსუფ ჩარყვიანის თვადიდება რომ არა, სიცოცხლეს გამოუსალმებოდა. ვერც მერე გადიოდა ფონს უჭირველად წყალში ჩაყარდნილივით ფართხალეობდა და ბედს ეჩრჩილებოდა. შვილები წამოზარდნენ და მტტი და მტტი სჭირდებოდათ და იმედაცბუნე-

ბული ხანდახან ენას თუ გააავებდა, არ გაემტყუნებოდა. ჩემი წიგნის პოპულარიზაციის თავმჯდომარეობისას ხშირად ვურეკავდი, რომ ჰონორარით შევშველებოდი. ან ვის წაიყვინად ნაზიმე უკეთესს ლიტერატურულ საღამოებზე. – ჩემს სოფელში ჯერაც არავის წამოვგონებვარ, მივეპატყვიო. – არც მეო! – შევაგებები და გავიცინებდით. იცოდა ნაზიმ, უსაყვრელთაოისი აღიარება და სიყვარული რომ ჰქონდა ხალხში მოპოვებული და დველფად რომ ერთით გულწინ მისი ლექსი და, თუძცა ბეღმა მიწაზე გაკურა მონდობა, მაინც ფრთებს აფათქუნებდა ცაში ასაფრენად და ბოლომდე სულიერება და აღმაფრენა არ დამტრიატა. ბოლოს ავადმყოფობამ დაივლო. ლოკინში ჩამდებიარდა და ვეღარ გამოთელდა. არ მიმიტოვებია, ხელფასსა და ჰონორარს ავიღებდი და მივკითხავდი. – ჩემი სულიანდგომელი ხარო! სითბო გამჯდარი ხმით მეტყოდა. – არ ვიცი ღმერთი რით გაგანაწყომო! ბიჭები სიგარეტის მოწვეას მიშლიანო, ეს ერთადერთი ნეტარებაა ჩემთვისო. მეცოდებოდა, მაგრამ ვერ ვებდავდი სიგარეტის ყიდვას, არ დამეჩქარებინა მისი საამქვევრიდან წასვლა. – ძვალად ვეღარ ვიძულებდი, მაგრამ გონება არ დამიშინებოდა. მიუჯვდებოდი საწულთან და ვაციხებდი, ძველმოსაგონარი კა გამოვლეველი ვეჭვონდა. – ის რომელი მწერალი იყო, მუშტი რომ ჩაუთაქეო, უნივერსიტეტში რომ გაგრიცხესო, თუ გახსოვსო! არც მე ვრჩებოდი ვალში: – კამის წყალი რომ მოგცეს ქარებისგან დასაცლელი, ეს როგორა იყოო. – მომცრო ტანის ვიყავი და ბედს დავეკარგეო. მასწავლებელი მედავებოდა, ფუნზე ადემი და ისე მიპასუხებო, მერხზე მჯდომიარე ვევიწეო მუღამ! და ისე უწინდებურად გულიანად იცინებდა, მაშინ არ იცოდა, რომ მაინც ბუღინი ქალი იყო, რომ ორი შვილის სიყვდილს არ შეეწერა და უფრო უარესად ნამწარევი და გულნაიარევი არ აღესრულა. ნაზი კილასონის ლექსები სამკურნალო სურნელოვან ყვავილებს ჰგავს, სწეულს წამლად რომ შეერგება და მძიმე ავადმყოფს სიცხეს გამოუწუნებს, მისი წიგნები მტყორან არქივებში არასოდეს ჩაინალებს, რადგან ყველა ჩვენგანმა მისისყუთრა და მის გულის ცეცხლს მიფიცებულები ვთბებით და ენეტარებით, მაგრამ მის წინაშე პირმტრცხენილეთ დაგვართო, რომ საწყლადმოსაყოფელი არ მიუწინებო! სჯადც მისი საწყლდი მიწა იყო განყუთონილი. ხშირად მეკითხებინა: – ნაზის საფლავს კუნჭულ-კუნჭულ ვეძებდი დიდების პანთეონში და ვერ მიგვინაო! იქნებ მიგვინაშნოო! – დაიბ, ხალხმა იცის, რომ მისი ადგილი დიდების პანთეონშია.

გამომბეჭდილია „მწერლის გაზეთიდან“

უამოდგომა უამოსულა გვიანი

წლები გვახვედრებენ ერთმანეთს და გვაშორებენ. წლები გველამაზებენ ცხოვრებას და გვაძწუნებენ. ჩვენი ჟურნალი 80 წლისაა – ხანდახნულიც (გვიან შემოდგომაში შესული) და ახალგაზრდაც: ხანდახნული იმიტომ, რომ 1923 წელს დაიბადა. ახალგაზრდა კი – 1957 წელსაა მეორედ მოვიწინილი.

თუ მეორე დაბადებიდან დავიწყებთ, იგი ჯერ 46 წლისა და მეორე თობითამდე ბევრი უკლია.

სწორედ მეც მასთან ერთად დავიბადე ჟურნალში. 1957 წლის მასიში პირველად შევხვდი თუი აბაშაძეს, რომელიც ახლად აღდგენილი ჟურნალის რედაქტორი იყო.

... თავისთან დამბარა. ოთახში მარტო იყო. – ლია ვარ, კა-

მეორე დღეს, იმავე ოთახში, იმავე საათს ყველა ერთად ვნახე, თუმცა ცალ-ცალკე შემოდიოდნენ.

ჯერ თეთრი კაბა დავლანდე, შავი კოლელით. შევხედე, ვიცანი, ჟურნალისტიკის კურსდამთავრებული, ჩემი მომდევნო გამოცემა – ნაწული ბარათაშვილი, რომელსაც ყველანი „ჭუჭუტულას“ ეძახდნენ, დიმიტისას ლოყები ეჭუტებოდა.

გამისხარდა. გვერდით მომიჯდა. ისიც გახარებული ჩანდა. მერე კი არ შემოვიდა, შემოიჭრა მალაქუსლებზე შემდგარი, ახლად თიბდახვეული კონტაქალი, მოგვესალმა, ავგებდ-დავგებდა, მიცნო, მისი შვალის სკოლელი ვიყავი, იგი ქიოევიან დემუროვა იყო.

მძიმე ნაბიჯებით გადმოჭრა ოთახი მძივებიანმა ლამაზმა ქა-



● მარცხნიდან: ვერიკო გეგეჭკორი, ნაწული ბარათაშვილი, თუი აბაშაძე, ლიონარდო შენგელია, მირცა კალანდაძე, ლია გოგიშვილი, ლია კაკაბაძე, რამინ მელაძე, ქეთევან დემუროვა.

კაბაძე მეთქი. – გვეყვანი. წამოვდა, ოდნე პაუზავით შუაოთახში შემომიგება და ხელის ჩამორთმევის მაგიერ გადამეხვია. გამეყვირა. მას კი ასე ჩველი. საოცრად უშუალო იყო. ასე ხედებოდა ყველას, ვინც ერთი შეხედვით მიუწინებოდა.

დავსხედით, ახლის მოჩინდი. სკამი გავაჩოქე. ვაიღიმა. თუქ თვალები მანამდეც უღიბოდა; ხმა თბილი და ოდნე დაგულული ჰქონდა; ჩვენიან იმუშავებთი.

- მე „ახალგაზრდა კომუნისტში“ ვუშობო.
- ვიცო. მომწონს თქვენი წერილები, ამიტომაც იქნებ ჩემთან გადმოვიდეთი?

და მთამო ქალთა ჟურნალის ისტორია, რომლის პირველი დღეებიც კარგად ახსოვდა. 1923 წელს, როცა ჟურნალი დაარსდა, თუი 16 წლის იყო და უკვე აქტიურ საზოგადოებრივ საქმიანობას ეწეოდა.

მთიანა მისი პირველი რედაქტორები, ორგანიზატორები, აქტივისტები – ლია ვასკიანი, თამარ ადამიძე, სონია თალაკვაძე, ნინო ჩარკვიანი... გამოდიოდა სხვადასხვა სახელწოდებით – „ჩვენი გზა“, „მშრომელი ქალი“. 1939 წელს ეს „მშრომელი ქალი“ რატომღაც „დაასვენეს“.

- აღდგენილი ჟურნალი სექტემბრის თვეში უნდა გამოვიყუ-შუათ. დრო არც ისე ბევრი გვაქვს, მაგრამ კარგი კოლექტივი შევარჩიე. თქვენი იმედი მაქვს. დავთანხმდი.

ლატონმა, ჩემი მეგობრის მქობულმა ვერა გეგეჭკორმა. ერთმანეთი მოვიყიბეთ... აღარ მასსოვს როგორ გაჩნდა მაგი-დასთან თეთრბავჯიანი, სუსტი აღნაგობის ოქროსფერთმანი მეფეა კვარაცხელი. მე რომ სტუდენტი ვიყავი, იგი ფილოლო-გიის ფაკულტეტის ასპირანტი იყო. ჭკვიანი გამოსვლები ჰქო-ნდა, თავისი გუნდი ჰყავდა და სულ რაღაცნე მსჯელობდნენ, საოცარ პატივს სცემდნენ. მეგონა, პროფესორობას აპირებდა და ჩვენიან აღმოჩნდა. მოსკოვში კვალიფიკაციანე იმყოფებოდა და მალე სამუშაოდ მოგვევლინა ნიჭიერი ჟურნალისტი, რამინ მელაძე, რომლის პუბლიცისტურმა წერილებმა და ჟურნალის ტექნიკურმა გაფორმებამ მოწონება დაიმსახურა.

გამასხენდა ქალბატონ თუოს სიტყვები: კარგი კოლექტივი შევარჩიეთ.

დანარჩენები სხვა დროს შემოვივიერთდნენ. მხატვარი ლიონარდო შენგელია, ახალგაზრდა, მაგრამ უკვე ცნობილი, რომელსაც მასავით ნიჭიერი მხატვრები დიმა ერისთავი და თარხან მოურავი ხშირად ავითხავდნენ, მსჯელობდნენ, ჟურნალის კარგად გაფორმებაზე ფიქრობდნენ.

შემეოილებოდა, ლამაზი, თანაც მორცხო (გოგოებთან წითლფეხადა ხლტმე) ფოტოგოპორტიანი, პროფესიით გეოლოგი, სტაჟიანი მთავრული გურამ თიკანაძეც შემოგვეერთდა. პირველად მასთან ერთად თუოს მძლოლმა კაზრეთში ჩამიყვანა, სადაც სამბებრო სამუშაოები უნდა დაწყებულიყო და გეოლო-

გებისთვის დროებით ბინებს აშენებდნენ. ზოგი ოჯახით შესახლებულიც იყო. ვერაბად იცნო იხინი, მათთან ერთად დაესხნით და დაღამებამდე ეთხოვებოდა. ჟურნალში ცინცხალი ფოტორეპორტაჟი გაუკეთებია.

გურამი რომ მთის დალაშქრისას სვანეთში დაიღუპა, ცნობილი დავეთ აკობაშვილი, ნამდვილი ფოტოხელოვანი შემოვივი-ერთდა.

მაღე ჩვენი გუნდი ლია გოგონებმა დაამშვენა, ახალგაზრდა მწერალმა და ჟურნალისტმა, რომლის მიზიზრობებს „ცისკარში“ ვკითხულობდი. შემოგვეპატა ნანული ცაგარეიშვილი, ანალიტიკური აზროვნებითა და მაღალი გემოვნებით გამოჩნეული.

მივიღენ და შევიყვარეთ ახალკურსდამთავრებული, შევლიეთ ლამაზი ირმა ჩაფიავაშვილი და ჯერ კიდევ სტუდენტები ნანული ბუკია.

მართლაც და, ნაღები შევარა, რამაც ჟურნალის შინაარსსა და გაფორმებაზე პასუხ აასხა.

ჟურნალის იტაცებდნენ, ხელიდან ხელში გადაჰქონდათ, ვიხურობდნენ დაძებდნენ, რომ ვერ მოვლდებოდნენ, მოდიოდნენ და ჩვენთან კითხვობდნენ, გვიხიზნებდნენ ტრაჟიკის განზრდა, მართლაც, იგი 10 ათასიდან 15, 25, 60 და ბოლოს 180 ათასამდე გაზარდა. სადღე კი ჩავდიოდი. ქალაქსა თუ სოფელში, „საქართველოს ქალს“ ვასწავნებდით და სიხარულით გეგზვებოდნენ.

მეითხველებთან შეხვედრა და მივლინებები ისე ხშირი იყო, რომ თბილისში ჩამოსვლები მასალებს ვტოვებდით და ისევ მივემგზავლებოდი. ასე მოვიარე ბალტიისპირეთი, მოსკოვი, უკრაინა, სომხეთი, აზერბაიჯანი. უნახავი არ დამიტოვებია საქართველოს სოფელი და ქალაქები. უფრო ხშირად მე და ნანული (მუტალია) ვიყავით ერთად. რასაც ვნახულობდით, ვწერდით, რა თქმა უნდა, ქალთა შრომისა და ცხოვრებაზე, მათ ოჯახებზე და შევიღებზე, მეუღლეებზე, პრობლემებზე, ჭირსა თუ ღონინზე.

ჩვენს პასუხისმგებელ მდივანს მირკა კალანდაძეს ახალგაზრდა ყმაწვილებთან საუბარი უყვარდა, ჭადრაკზე, ფეხბურთზე სწორად მსჯელობდა, მსოფლიო მწერლებს იხსენებდა.

მღვა კვარაცხელია დამწვებ ნიჭიერ პოეტებს და მწერლებს დაეძებდა და რედაქციაში იბარებდა. ჩვენთან დაბეჭდვს პირველი მოთხრობები თითარ გობრონიძემ, სოსო კორინთელმა, გიორგი სანადირაძემ. პემინგუევი რომ მოვალა შემოვიდა, მათ ნათამებ თარგმანები მოგიტანა. ახალგაზრდა უნიჭიერეს მხატვარს ბულა ბერძენიშვილს პირველი პერსონალური გამოფენა ჩვენს სამუშაო ოთახში მოეუწყვეთ. ხალხმა ეს რომ გაიგო, სანახავად მოდიოდნენ.

ნანული ბარათიშვილს მდივინა და „საოჯახო კლუბი“ ებარა. მედიოვლებთან მასალაზე რომ მიდიოდა, პროფესორები სწორდის წასაყთხად რედაქციაში აყითხავდნენ. წყობლები ჩვილი ბავშვის მოვლის შესახებ ყველა ნიშნებში იბეჭდებოდა. შემოკრებილი ჰყავდა ფსიქოლოგები, ფსიქიატრები, არქიტექტორები, ხელნაქმის ოსტატები, კულინარები.

საკუთარ ნარკვევებზე როცა ვმუშაობდით, ზოგჯერ ერთმანეთის აზრს ვიზიარებდით, გამზადებულ სწორდებს ვკითხულობდით და როცა მიგვეწინებოდა, სიხარულს გამოვხატავდით.

სამსახურში თუ დავდიოდით, ვერ ვერძობდით. რედაქცია ჩვენი მეორე სახლი იყო, სადღე სიმშვიდე, ურთიერთგება და ერთმანეთის სიყვარული სუფევდა. ახალი რედაქციორი მარკა ბარათიშვილი თავს გვეკლებოდა. ნაზი კილასონიას ახალი წიგნის წაყითხვას ვერაგონ ასწრებდა. ჟურნალი „იუნოსტიკ“ პირველად მას უნდა გადაემაღა. როცა ჩემს საყვარელ მწერალს

ვასილ აქსინოვს წააწყვედობდა, ულპარაკოდ მიმოიბღა. თავად გაირინდებოდა და მუზას უხმობდა.

პასუხისმგებელ მდივანე ვიერ გავიაროის მოსვლამ თავისეზური სიო შემოიტანა. თვატრი და კინო გამოჩნეულად უყვარდა და უსწარულიდ შეეძლო ესაბოდა. კინოფილმებზე ცინცხალი შლეჯი ჩაგუნავას მოეღვეს ბერი ცეცნარი ჰქონდა და წერილი და ნამვილ, დახვეწილ ინტელექტებს კარგად იცნობდა. მათთან ჩვენი შემდეგ შთაბეჭდილებებს გვიზიარებდა.

რედაქცია ჩვენი მეორე უნივერსიტეტი იყო. ღონისძიებებზე, შეკრებებზე, თვატრებში ერთად დავდიოდით. ქალაქისი მარკა უწყვერდ არასდ წაყილდა, ჩვენი გამოჩენა უყვარდა, გავფრთხიანებდა, ასპარეზზე გამოვყავდით და ჩვენით ამაკოდავი.

ღრო ისე დავგიტრიალდა, ბვერი თანამშრომელი დავკარგეთ. ჯერ კიდევ ახალგაზრდა ნანულის გარდაცვალება განსაკუთრებით განვიცადეთ. ახალი რედაქციორი ნარგმა მგელამდე უღრინოდ გამოვეყვალა. ვინც დარჩინი, ერთმანეთს ვეფერებოდა.

პოეტე და ჟურნალისტი ნაზი თარგამაძე იმედიანდ შემოგვახებებს ხოლმე და გვამხნევეებს. იგი ჩვენი ჭკუის დამრიგებელი და სულიერი მეგობარა. ღმერთმა კარგად გვიმოყოფოს.

მხატვარ-რედაქციორის ცინარა ტერეკლასის შემოქმედებით წარმატებები ყოველთვის გვიხაროდა. მისი მაღალმხატვრული ხელოვნება მრავალჯერ მსოფლიო გამოფენებზე წარადგინეს. ილუსტრაციები, რომლებსაც იგი ჟურნალში ათავსებს, ზოგჯერ მოიხირობაზე უკეთესა.

ირმა ჩოფევაძეის საინტერესო თემების მოძიება უყვარდა და მერე მათ ორიგინალურად ამუქებს.

ნანული ბუკია მსახიობთა შემოქმედებითა და ცხოვრებითა და ინტერესებებით და მათ შესახებ მეთხველსაც უამბობს.

რედაქციის ცხოვრებას დღეს ახალგაზრდები ახალისებენ. გავიფილებს გამეგებად პროფესიონალი ჟურნალისტები შემოგვემტანენ – მარინე ნაკაიძე, ნანა ბაგრატიონ-დავითაშვილი, მანანა იმესაშვილი. მათ კალამიც უჭრიო, საკუთარი ხედვაც აქვთ და იმის უნარიც, მძიმე დღეებში ჟურნალს არავფერი გაუჭირდეს.

ასეთია ჩვენი ჟურნალის დისტრიბუციონალი 46 წლის გადასახედიანდ, ჟურნალისა, რომელიც ისიც 80 წლისა.

შემოდგომა შემოსულა გვიან...

ლია კაკაბაძე



● რედაქციის თანამშრომლები და სტუმრები: მარცხნიდან მარჯვნივ სხედან: ლია რეჟია, გვიე ჭიჭინაძე, ნაზი თარგამაძე, ცინარა ტერეკლაძე, ნარგმა მგელაძე, ლია კაკაბაძე, დგანან: მარინე ნაკაიძე, ირმა ჩოფევაძე, მანანა იმესაშვილი, ნანა ბაგრატიონ-დავითაშვილი, მანანა ზარიძე, ნათია გვაასალია, ნანული ბუკია.



„უასაკი“ მანდილოთსანი



ქიმ რუსუდან ლომიძის შესახებ იმდენი სტატია მაქვს დაწერილი – იმდენი მოხსენება თუ გადაცემა მაქვს გადებული, რომ მისი ავადმყოფობის სახელები და ისტორიები თითქმის ზეპირად ვიცი; – სამედიცინო ტერმინოლოგიაშიც უკვე ისე კარგად ვერკვივი, ზოგჯერ ექიმი ვგონივარ მსმენელს.

ყველაფერი კი 1995 წლის გაზაფხულზე დაიწყო, როცა ბატონმა თამარ წიფწივაძემ ჩვეულებრივი სტატიის დაწერა დამავალა ამ არანაყოლებრივ ექიმზე. არა და, როგორ გინდა, ერთ ან ორ საგაზეთო გვერდში ჩატიო ყველა ის საცურება, რაც ფიტო-თერაპევტის ირგვლივ ხდება... მას შემდეგ რუბრიკით „სენსაცია“ არაერთხელ დავბეჭდე ვრცელი სტატიები „ლიტერატურულ საქართველოში“ და ბევრს უკვირდა, რატომ ეთიბობდა ამხელა ადგილი ექიმს მწერალსა გაზეთში. ზოგმა ისიც მიიხრა, თითქოს ლომიძემ ყალიბი აწყობები და მისიველი პაციენტები დამახვედრა რეკლამის მიზნით; – მე კი, აბსოლუტურად დარწმუნებულმა ექიმის პატიოსნებაში, გადავწყვიტე სპეცტიკოსებიც დამერწმუნებინა და ამ მიზნით ვივკლ საღამოს დავდიოდი მის კაბინეტში, დინამიკაში ვიწერდი პაციენტების მდგომარეობას, დაეკვიბოდი მძიმე ავადმყოფობითან ბინავი თუ საავადმყოფოებში, – ასე ვთქვათ, „ჟურნალისტურ გამოძიებას“ ვწყოდი.

მას შემდეგ „ლიტერატურული საქართველოს“ გარდა მრავალ ჟურნალსა თუ გაზეთშიც დავბეჭდე სტატიები, რადიო-სა-დატელევიზიო „ამერიკის ხმოვანი“ გადავეცი რუსუდან ლომიძის შესახებ და ამერიკის კიბოს კვლევის ცენტრის პრეზიდენტსაც ვაცნობე ის დაუჯერებელი შედეგები, რასაც ფიტო-თერაპევტი აღწევს. ამ ფაქტით აღფრთოვანებულმა დიდი ლასლომ კი მოგვწერა: მეცნიერი-ინოლოგის დასვენა გამოიძიებაწესით. თუკცა, რომელი მეცნიერი ახსნის იმ საცურებას, როცა ავადმყოფის ონკოლოგიის სამეცნიერო ცენტრში დაუდგენენ ავთვისებთან სიმსივნეს, მერე ეს ავადმყოფი ჩაიტარებს ლომიძის სასწაულებრივი მეცნარეობით მკურნალობას და პრაქტიკულად გამოკანონივლებული უბრუნდება ოჯახს. (რასაკვირველია, ყველა შემთხვევაში ასე არ ხდება, მაგრამ 100-დან 70-ში ნამდვილად დაღებიანი შედეგია).

რუსუდან ლომიძის ფიტო-ექსტრაქტების ონკო-თერაპიული ეფექტების დადგინდა, მიმდინარე წელს ჩატარდა ექსპერიმენტული ლაბორატორიული გამოკვლევების ომთხოვანი ციკლი:

რუსეთის ნ.ნ. ბლოხინის სახელობის კიბოს კვლევის ცენტრიდან ჩამოიტანეს ორი სახის შტამი – „ერლხის კანცერომა“ და სარძევე ვირეკლების სიმსივნე.

ციტო-მორფოლოგიური გამოკვლევებით და სპეციალური ტესტებით დადგინდა, რომ საკვლევ მიქსტურას გააჩნია:

I ზოგად-მასტიმულირებელი მოქმედება, რაც გამოიხატება ლაბორატორიული ცხოველებში:

1. საერთო ფიზიკური და ფიზიოლოგიური მახასიათებლების ზრდაში.
2. გენერაციული ფუნქციის ექსპერიმენტულად სარწმუნო გაძლიერებაში.
3. ფიზიო-ნერვული მახასიათებლების გაუმჯობესებაში (ტესტების შედეგები).

II ონკო-პროტექტორული თვისებები, რაც გამოიხატება:

1. ონკოლოგიური შტამების ცხოველებზე ზემოქმედების შესუსტებაში.
 2. სიკვდილიანობის შემცირებაში – სიცოცხლის ხანგრძლივობის ზრდაში.
- გადაწყვეტილი მაქვს, ამ წერილში არც ერთი ავადმყოფის ის-



რუსუდან ლომიძე მშობლაშვილით ერთად



● რუსუდანის შვილიშვილები რუსუდან და თამარი, შვილიშვილი მარიამი, სძვე ბონდო აღასანია

ტორია არ განვიხილო, მაგრამ მოვეკვიბი მხოლოდ ერთი ოჯახის შესახებ, რომელსაც ქალბატონმა რუსუდანმა ორმაგი სიხარული მიანიჭა. ეს ოჯახი სვანეთში ცხოვრობს, სოფელ ბუნაში, – სპარტაკ კვიციანის დღვას თავის ტვინის სიმსივნე დაუდგინეს და დიღბანს მკურნალობდნენ საუკეთესო სპეციალისტებთან თბილისის №1 საავადმყოფოს ნეოროქირურგიულ განყოფილებაში. საჭირო იყო ოპერაციული ჩარევა, მაგრამ გადაჩრჩინეს იმედოვანი მცირე იყო. რაკი არანაირი მკურნალობა შედეგს არ იძლეოდა, ავადმყოფი უმძიმეს მდგომარეობით გაწერეს კლინიკიდან – არ ქონდა მხვედვლობა, გინება, სმენა და მტკვევლების უნარი. სვანეთში ჩასულვას ვიღაცამ „ლიტერატურული საქართველო“ მოუტანა და ავადმყოფის ვაჟი მაშინვე თბილისში წაიყვია. მუც იქ ვიყავი. სპარტაკმა რომ დღვას ისტორია მოუტანა ლომიძეს; – უმძიმესი შემთხვევაა, ჩემი კი არა, დღვორის იმედი გქონდითო. – თუკა ექიმმა, და, მოხდა სასწაული: ათ დღეში ავადმყოფმა არა თუ ლაპარაკი, სიარულიც კი დაიწყო. ამ დღ სიხარულს მეც ვისიარებდი ექიმთან ერთად, რადგან ჩემი გამოკვეყნებული სტატიის შედეგად მოვიწიე კვიციანის მკურნალობა. სულ მალე, თერაპიულურში პაციენტმა მიანიხილა

თავის მხსნელი და მადლიერების ნიშნად საკუთარი ხელით გაკეთებული სულგუნები მართავს, თანაც დაძინა: ჩემს სიცოცხლეს რა აზრი აქვს, როცა ჩემს სპარტაკს 7 წელია ოჯახი აქვს და შვილი არ უწინდებო. ქალბატონმა რუსულანმა დიდილით უთხრა: მოდი, მაგ პრობლემასაც შევეჭვდიოთ; და, აქაც სასწაული მოხდა – ქალი, რომელიც 7 წლის განმავლობაში სად აღარ მკურნალებდა, 1 თვის ფიტო-თერაპიული მკურნალობის შემდეგ ფეხმძიმედ დარჩა; – ახალმოიღეს კი ექიმის პათეისაცემად რუსულანი დაარქვეს, მალე მეორე შვილიც შეეძინათ... ეს ერთეული შემთხვევა როდია, ქალბატონ რუსულანს არაერთი ოჯახი გაუბედინებია მეყვი-

დრის დაბადებით. მშობლები მადლიერებას იმით გამოხატავენ, რომ გოიონებს რუსულანს არქმევენ, ვაყვას კი მისი ერთადერთი ვაჟის – მალხაზის სახელს.

რუსულან ლომიძეს ერთი შვილი ჰყავს, ორი შვილიშვილი და ერთი შვილიშვილი. რასლი – მშენებელი მართინა წულუკიძე ექიმია, შვილიშვილები – თამარ და რუსულან თავებრიძეებიც ექიმები არიან, ორწლიანსავე მართინა დალასანიაც თეთრ ხალათს ითხოვს – „სამსახურში“ მივდივარო.

არაჩვეულებრივი ექიმი, არაჩვეულებრივი დედა და ბებიაც არის და, საერთოდ, უკეთილმოზიდვის პირიყვებაა, – ის ბუმბერაზი ბავშვია – სათნო და ალალი. სწორედ ამ თვისებების გამო უწყალობა ალბათ უფავლმა ის მადლი, რომელსაც მისი ხელის დადებისთანავე გრძობის პაციენტი. აქვე აღენიშნავ, რომ მკურნალი უზუსტეს დიაგნოზს ადგენს, რაც შემდგომ კომპიუტერული გამოკვლევით დასტურდება ხოლმე.

ქალბატონი რუსულანი სანამ ფიტო-თერაპევტიკას დაიწყებდა, ჩვეულებრივი, ტრადიციული მეთოდებით მკურნალობითაც შესანიშნავ შედეგებს იღებდა. ეს კარგად ახსოვთ დიდუბელებს, სადაც თერაპევტად მუშაობდა და ახსოვთ ყვარლისა და საირმის კურორტების დამსვენებლებს, სადაც ზაფხულის თვეებში მუშაობდა მკურნალი.

ალბათ რუსულანის ასეთ დიდებულ პროფესიონალად ჩამოყალიბებას იმხანაც შეუწყო ხელი, რომ ობლობაში გარდაცვალებული გოგონა დიდი მონღოებით სწავლიდა, რათა კარგი სპეციალისტი დამდგარიყო და შიმშილის პრობლემა მის შვილსაც არ ჰქონოდა.

დღეს რ. ლომიძე უკვე საქართველოს სამხედრო-სამედიცინო აკადემიის, საქართველოს ფაზისის მეცნიერებათა აკადემიის და საქართველოს ეკოლოგიურ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსია, არის საერთაშორისო ჰერბალისტთა და ჰომეოპათთა ასოციაციის კონსულტანტი, ამავე დროს კიბოსთან ბრძოლის ეროვნული ცენტრის საპატიო წევრი, მნიშვნელოვანი აქვს დირექტის ორფენი.

რუსულანი ღრმად მორწმუნეა და მთლიანად უყვარება მინდობილი, – მრავალ მიწვევლებას გასცემს, ბევრ გაცირებულს უფასოდ მკურნალობს, ეკლესია-მონასტრებს უხვ შესაწირავს სწირავს თუ სერსათ-სანივაგით, თუ შესაძლებელია, თუ თანხის...

რუსიო ექიმი უაღრესად ერუდირებულია – კარგად იცის, როგორც რე-

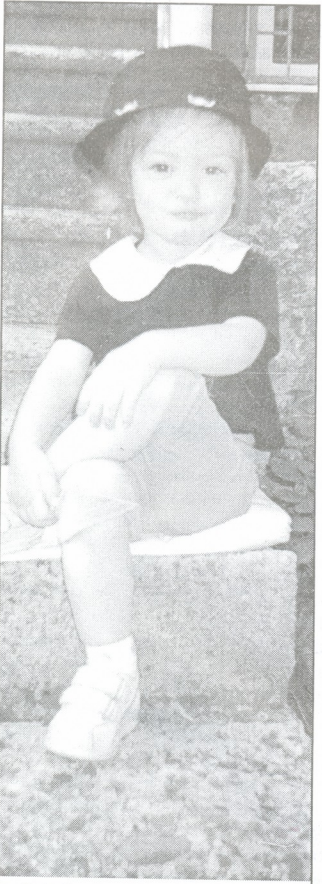
ლიგიის, ასევე მსოფლიო და საქართველოს ისტორია, რუსული და ქართული მწერლობა, ამასთანავე მშვენიერ ლექსებსაც წერს. მისი სამუშაო დიდ დროს 8 საათიდან იწყება და დამის 12 საათამდე გრძელდება. შპაბი-კვირის მცენარეების ასადგენად გადის მოთხას თუ ველურზე, საუფლო დღეებში კი წირვა-ლოცვას ესწრება. მხოლოდ ამ დღეებში ისვენებს, თუ დასვენება ჰქვია იმას, რომ წირვის შემდეგ გაჭირვებული ახლობლების მოსახსნელად დადის.

ერთხელ ბორჯომში ვისვენებდით ათი დღით, თუქცა ქალბატონი რუსულანი მხოლოდ 4 დღე იყო სახლში, ისიც იმით, რომ იმ დღეებში წვიმდა. დანარჩენ დღეებში კი ის და მისი ძმა – ბატონი თენგი ლომიძე დილაუთონა მიდიდნენ ბაკურიანის მთებში მცენარეების ასადგენად; – საღამოს კი, შმის ჩახვლისას, სანატორიუმის ეზოში ყვავილების დიდი ბუჩქი შემოგრიადლებდა ხოლმე – მანქანა აღარ ჩანდა, ისე იყო საზურავიან-საბარჯულიანად დაბტიროული და, ამ ყვავილებში ქალბატონი რუსულანი იმიდან გამარჯვებით დაბრუნებულ სარდალით გაბადრული ჩანდა. ერთხელ მეც გავვეუო მთებში, მაგრამ დეკას მეტი ვერაფერი მოკრიფეთიონი ეს შამანრამც უშინდა შედიდა და ციკაბზუეც აღმისტივით დადიოდა. წამოსვლამდე ისე დავიდალე, მანქანაში ნახევრად მეძინა. უცებ, თენგი, გაანერო! – მომესმა. კლდის წვერზე რაღაც მცენარე დაუნახავს და მის მოსაწყევტად გადავიდა მანქანიდან. შიშისგან თვალებზე ხელი აკეფეო, ის კი მვერცხლად ავიდა ვეფერე და ის ერთი დერი მცენარე მოწყვიტა. – ამას გულის დაავადებებში ვეფენ. უნაელორა, – სიხარულით მითხრა და კვლავ მონადირის თვალთ დაუსწო თვალთერება ზმისპირა მცენარეებს.

რუსულან ლომიძე დაავადებების გარდა დროც დაამარცხა – თანდთან თავისი შვილის ასაკს უბრუნდება. ღმერთმა ხანგრძლივი სიცოცხლე და ბედნიერება მანიჭოს ამ „უკასო“ მანდილოსანს.

PS. სამწუხაროდ, დღეს ერთობ გახშირდა ონკოლოგიური დაავადებები და მეთხველს ვერჩევიტ ვაზაფუულსა და შემოდგომზე ჩაიტიარონ პროფილაქტიკური მკურნალობა ლომიძის სასწაულებრივი მცენარეებით.

ნანა ბაგრატიონ-დავითაშვილი



● მარიამი

შურნალ „საქართველოს კალის“ რედაქციას!



მეგობრებო, მთავრად მოკლე, სიკეთის მეტევე, სიხალის და მამკვიდრებელი - ასე წარმოედგება თაოსობით მეთხველს ჩვენი სამაგიდლო შურნალი, რომელსაც მართლაც, რომ შესაფერისი და განმსზაგადებელი სახელი ჰქვია - „საქართველოს კალი“.

გვიხარია, რომ წლეულს ამ სასიქაბელო შურნალის 80 წლისთავია. 80 წელი! - მართლაც სოლიდური ასაკია! აქამდე ვერ მოაღწევ (მითუმეტეს დღევანდელი კონსერვაციის პრობემში), თუკი უღერესად პროფესიონალურად, გონიერულად და გულთბილად არ მოქედებო ამ დიდ საქმეს, რასაც საფურნალო-საკამოქმელო საქმიანობა ჰქვია. თავისი არსებობის მანძილზე შურნალმა მეთხველს სიყვარული და ადიარება მოაძიო; იგი ქართული ქალბებისთვის უპირველეს საითხზე შურნალად იქცა. ალბათ, ახელა მსოფლიოში მთერე ქვეყანა მოიძებნოს, რომლის ისტორიაში ქალებს ისეთი განსაკუთრებული ადგილი დაემკვიდრებინათ, როგორც საქართველოში. შურნალი „საქართველოს კალი“ გუშინ და დღესაც მთელი გულითა და სულით ასახავს ყველა ამ სასიკეთო საქმეს, რაც ქალთა ძაღისხმეით ხდება. ჩვენ დიდი ძლიერებით აღვანძვით, რომ მის ფურცლებზე აჭარის ქალების ცხოვრება, მისი წარსული და დღევანდლობა აჭარის მთელ წარმომადგენელს.

თქვენთან ერთად ამ საოუბლეო თარიღს დიდი სიყვარულითა და განსაკუთრებული პატივისცემით ეულოცით შურნალის ყოფილ ამბავარ რედაქტორს, ცნობილ პოეტსა და საზოგადო მოღვაწეს, დიდებულ ქართველ ქალბატონს მარეკა ბარათაშვილს, რომელმაც აჭარის, მის ქალების თავისი დიდი გულის სითბო და ყურადღება, მიყვარული და მშვენიერი პოეტური სტრიქონები აიკრთხელ აწუქა, შეიყვარა ჩვენი მზარე და ჩვენი გაუტეხელი აჭარის მკვიდრი ქალები, რომლებიც თავანჯარა ქართული ენა დედმდე შეუბილწავად მოგვტანეს. სიყვარულის, თანადგომის, მეგობრობის ეს დიდი ტრადიცია, რომელსაც სათავე ქალბატონმა მარეკამ დაუდო, შესანიშნავად განგებრო დიდებულმა ქართველმა შურნალისტმა, აწ განსვენებულმა ნარეგზა მეტეპემ, რომელმაც მხელდაღობის ვაჟს შექმლილ გადარჩინა ჩვენი საგვარეული შურნალი. ჩვენი მეთხველს არასოდეს დაივიწყებთ მის სულითბობასა და დიდ სიყვარულს ჩვენი კუთხისადმი. გვსამოწუნებს, სიამაფესაც გვმატებს ის, რომ აჭარის ქალთა ცხოვრებისადმი ეს დიდი ყურადღება და პატივისცემა დღესაც ღირსეულად გრძელდება.

გვიხარია, რომ რედაქცია ერთგულია ამ დიდი პრინციპებისა და მარადიული ფასეულობებისა, რომელსაც სამართლიანობა და სიკეთე, სიყვარული ჰქვია და დღესაც ქველმოხედვად იღწვის ქართველი ქალის ცხოვრების შემდგომი აღორძინებისათვის.

გულითად ეულოცავთ შურნალის სახელმძღვანელო კოლეგებს, მის მრავალციფრვან მეთხველს სახელგანთხე თუბილეს და ახალ შემოქმედებით წარმატებებს უუსურვებთ.

ეკლავაც შემართებით, რწმენითა და იმეით გვეგულეობით ხალხის სამსახურში.

ავტორიობური რეზუმეის, ქალთა საბჭოს პრეზიდენის სახელით აჭარის განათლების მინისტრი, აჭარის ქალთა საბჭოს თავმჯდომარე

ნანი გუგუნავა

ჩვენის აქვანი

3 ამაგობ, რომ იმ კუთხის მკვიდრი ვარ, სადაც დანარჩა პირველად რწმენის ეკვანი და სადაც განუწყვეტლევ მიმდინარეობს კვირიობიერი, სოციალური, კულტურული და პოლიტიკური გარდაქმნები. აჭარის წინსვლა-განვითარება კი სრულად საქართველოს სიღირსის საფუძველია...

ეს სიტყვები აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების მინისტრს ქნ ნანი გუგუნავას ეკუთხის. ინტერვიუ ინტერვიუ განვითარებულ ცნობილ მოუღვენებამდე ცოტა ხნით ადრე ჩავიწერე. მას შემდეგ არ შეუქმნიანებარ ქნ ნანის და არ მიხვობია კომენტარს გაეკეთებინა მომდარის შესახებ, რადგან ვერ აუცილებელია ემოციები ჩაცხრეს და ცივი გონებით გაკვიდეს სწორი დასკვნები. ამას გარდა, ქნ ნანი იმ ადამიანთა რიცხვს ეკუთხის, რომლებიც აჭარს და შეხედულებებს მწელად თუ იცვლიან.

- ადამიანი სანიელეით უნდა იწყოდეს, და სანამ ანთიხარ, ისე უნდა ენთო, რომ სხვაგა ანთოს შენმა სიცოცხლემ. ჩვენი ცხოვრება მამინ არის ზნეობრივი, როცა ქვეყნის ინტერესებს ემსახურები, - ასე მაინცა ქნ ნანის და ამ პრინციპებით ცხოვრობს თავადაც. მისთვის შრომა, მიყვანის სიყვარული და პატივისცემა დავრდომილისა და გაკვირებულის დახმარება, სამშობლოს სიყვარული უპირველესი დანიშნულებაა. სამშობლო არის მისი საღლიცავი სატი. მისთვის არ არსებობს საქართველოს ჩილოქს გაღმა-გამოღმა. ღვთისმშობლის სატს მუადმ ერთიანი საქართველოს ძლიერებას ევედრება!

დღეს, სამწუხაროდ, ხშირად გაიგონებთ აჭარა დავკარგეთო, აჭარა არ-დაგვიკარგავს მამინაც კი, როცა თურქების მრავალწლიან ბატონობას განიცდიდა და არ დავკარგავს არც ახლა, თუნდაც იმიტიო, რომ თავად აჭარა არ დავკარგავს დანარჩენ საქართველოს.

- მიმიე იყო აჭარელი ქალის ცხოვრება. დამპყრობელთა ბატონობამ ყოველგვარი უფლებები ჩამოართვა და მთლიანად ჩაკეტა ოჯახში. მუხლჩაუხრელი და თავაუბრეული მიმიე შრომა გახდა მისი უცილობელი ზეგერი. მიუხედავად მრავალი გაჭირვებისა, მან შეძლო ნაზი, სუსტი მხრებით ეზიდა სამშობლოს ბეღეულებმართობით დამძიმებულ ცხოვრების უღელი და ჩვენამდე მოგვანა სუფთა ქართული სისხლი, ერის სინდის-ნამუსი, მშობლიური დედა-ენა. ჩვენში რომ ერთგული ფესვი არ ამოიძირკვა, უპირველესად აჭარელი ქალის დამსახურებაა. იგი იყო ქართული ტრადიციების დამცველი და ღირსეული გამგებლებელი. იმ გაუსაღლის დროში მან ეწ. „დედბარბოე“ ქართული ანბანი შექმნა და შევიღებს ქართულ წერა-კითხვას ასწავლიდა. ჩადრმოხვეული კვრისა დაფუსუსესება, განხილ ვაზს ადაღვენდა და ქართულ სიტყვას ელოდავენად. ჩვენი ქალი მარტო შეიღებს რომი უროდდა ქვეყანას, იგი უპირველესად გულმხურვალე მამულიშობლი იყო, ოჯახის ბურჯი და დედაუნის ფარო...

ასეთი დედების შთამომავალი ცხოვრობენ აჭარაში და აგრძელებენ მამა-პაპურ ტრადიციებს. საბუნდოვოდ, ასეთი ვანსადა რწმენის ქალბატონი ხელმძღვანელობს აჭარის განათლების სამინისტროს, რომლის უშუალო ხელშეწყობითაც იზრდება მომავალი თაობა.

პიჩუქებს აჭაჩაუი დაიჩნა...

დღეს აჭარაში ბევრი რამ კეთდება განათლებისა და კულტურის განვითარებისათვის. განათლების სისტემა ცხოვრების შესაბამისად იცვლის შინაარსს და ახალ დატვირთვასა და დანიშნულებას იძენს.

თუმცა შენება მაშინაც არ შეწყვეტილა, როცა საქართველოს ყველაზე მეტად უჭირდა. სწორედ ჩვენი ქვეყნისთვის მნიშვნელოვან ფაქტს აშენდა შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ახალი კორპუსი, რომელიც მწახველთა აღტაცებას სამართლიანად იწვევს.

ბოლო წლებში აჭარაში განვითარებული ეკონომიკური და სოციალური ცვლილებების საფუძველზე განათლების სისტემაც თანდათანობით იხვეწება, სრულყოფილ სახეს იღებს. განათლების მინისტრის აზრით, სკოლა, პირველ რიგში, კარგად ორგანიზებული დაწესებულება და სიცოცხლისუნარიანი ორგანიზმი უნდა გახდეს. როცა სკოლა წყალუხვი წიქვითივით ასრულებს თავის ფუნქციას, ახალგაზრდობის აღზრდა-განვითარება და განათლება საიმედო საყრდენს დაეფუძნება, – ამბობს ქ-ნი ნანი და ყველაფერს აყეობს საამისოდ, რადგან დღეს თავისუფალი და დამოუკიდებელი ქვეყნის პირობებში განათლებული თაობის მოსვლას ყველა სფეროში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება.

გვემახობიერად ინერგება სწავლების უახლესი მეთოდები. სწავლების შინაარსი განისაზღვრება სასწავლო გეგმებით, პროგრამებით და დადგენილი სახელმწიფო სტანდარტებით. დიდი ყურადღება ეთმობა სკოლებში ჰუმანიტარული დისციპლინების სწავლებას. ამ პროფილით მომუშავე სკოლებსა და

კლასებში დონორებულად ინერგება ხელოვნების ისტორიის, საზღვარგარეთის ლიტერატურის ისტორიის, ხალხური ზეპირსიტყვიერების, მიოლოგიის, ფსიქოლოგიის, ეთიკისა და სამართალმცოდნეობის სწავლება. ახალი მეთოდების დანერგვა, პრიორიტეტების განსაზღვრა სწავლების ხარისხზე პოზიტიურად მოქმედებს, ამჟამ ბათუმის აკადემიური გიმნაზიის მაგალითი შეგვიძლია. ახალგაზრდა ოურისგან კავშირთან და ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამართალმცოდნეობის კათედრასთან ერთად გიმნაზიის ადმინისტრაციამ დაამუშავა სამართალმცოდნეობის პროფილური სწავლების პროგრამა. კლასმა, რომელიც ოთხი წელი სწავლობდა სამართალმცოდნეობის საფუძვლებს, წარმატებით ჩააბარა გამოცდები. მოსწავლეთა მოზადების დონეზე ყოველგვარ მიოლოგიის გადაჭარბებას ამ გვეუფის თორმეტ კურსდამთავრებულთან თერმეტე საქართველოს სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებელში ჩარიცხვა სამართალმცოდნეობის სპეციალობაზე.

ასევე დიდი მნიშვნელობა ენიჭება უცხო ენების სწავლებას. ბევრ სკოლაში უცხო ენები მუხუთე კლასის ნაცვლად მეორე კლასიდან იწავლება, თანაც ერთის ნაცვლად ორი და მეტიც.

ნანი გუგუხავა ყველაფერს აყეობს ზნემაღალი, წიგნიერი თაობის აღზარდვლად, განათლების პრიორიტეტის განსამტკიცებლად. მასწავლებლების ავტორიტეტისა და ღირსების ასამაღლებლად. მისი მიზანია, ერთეულ ნიადაგზე დაფუძნებული ერთიანი საგანმანათლებლო სივრცის შექმნა და განათლების საერთაშორისო სტანდარტების დამკვიდრება, რასაც ახორციელებს კიდევ ნაბიჯ-ნაბიჯ და მიზანმიმართულად.

დროსთან ერთად იცვლება ცხოვრების წესი, რიტმი. ბუნებრივია, იცვლებიან ადამიანებიც. კითხვაზე, შეიცვალა თუ არა მასწავლებლისა და მოსწავლის ფსიქოლოგია, ქ-ნმა ნანომ მიასუსხა:

– ერის ცხოვრების ძირითადი ძარღვი განათლების სფეროზე გადის, სადაც ჰედაგოგის როლი განსაკუთრებულია. მასწავლებელი ღირსეულად ეზიდება საპატიო ტვირთს, იხარჯება შრომაში, უნგაროდ, ერთეულად ზრდის თაობებს.

თანამედროვეობა წარმოუდგენელია კომპიუტერული ტექნოლოგიების გარეშე, რომელიც ნებისმიერი სფეროს წარმატებულ განვითარებას განაპირობებს. ციფრული მიდენინგის ციის გარეშე გლობალიზაციის ეპოქაში გაგვიჭირდება ერთეული თვითმყოფლობის შენარჩუნება. ჰედაგოგებმა კარგად იციან, რომ დღეს ცხოვრება მათ სხვა მოთხოვნებს უყენებს, რომ საინფორმაციო ტექნოლოგიები ორგანულად ერწყმიან თანამედროვე საზოგადოებრივ ცხოვრებას და უდღეს ზეგავლენას ახდენენ არამარტო ეკონომიკაზე, არამედ განათლებაზეც.

დღეს ეპოქის ფენომენის – ინტერნეტის საშუალებით გზა ეხსნება დისტანციურ სწავლებას, რომელიც სხვადასხვა ქვეყნების ჰედაგოგებსა და მოსწავლებლებს ერთმანეთთან დაკავშირებს, მსოფლიო უდიდეს ბიბლიოთეკებს წვენთვის ხელმისაწვდომს გახდის და მოგვეცემს სწავლების ტემპის უზოცედენტო ზრდის საშუალებას.

ასე რომ, იცვლება დრო, ცხოვრების წესი და შესაბამისად იცვლება ჰედაგოგისა და მოსწავლის ფსიქოლოგია პროგრესისაკენ.

განათლებაში ჰედაგოგიური მიდგომის შეცვლა დროის მო-



● ბებია და შეილიშეილი

თხონება. საუბარია სწავლების პროცესის ორი სუბიექტის – მასწავლებლისა და მოსწავლის ურთიერთობაზე. ადრე მიჩვეულები ვიყავით, რომ გაკეთილებ მასწავლებელი დომინირებდა. დღეს კი მასწავლებელი და მოსწავლე განიხილებიან როგორც თანასწორუფლებიანი მოქმედი გმირები, რომლებიც ერთობლივად მონაწილეობენ ძვირის პროცესში სიახლეთა აღმოჩენადა.

საუბრისას ქ-ნმა ნანამ წმინდა ანტონ დიდის სიტყვები გაიხსენა: „ეკადე ისე იღვაწი, ისე იცხოვრო, რომ ყოველი ადამიანი გლოცავდეს შენ“.

- ადამიანის უპირველესი დანიშნულებაც ხომ ეს არის! განა სვეთისათვის, სიცოცხლის გაგრძელებისათვის, ქვეყანაზე ზნეობისა და სულიერების ამაღლებისათვის არ გაენდობა ამ ქვეყანად!..

და მაინც, ქართული ტრადიციები ნელ-ნელა იმსხვერვა. ევროპული ცხოვრების წესი შეუმჩველად მვიდრდება ჩვენში, რომელმაც მრავალმა მანიერებმა იჩინა თავი. ბევრ რამეზე სამართლიანად სტყავს უკნ ქ-ნ ნანის, თუმცა სასიკეთო ცვლილებებსაც კარგად ხედავს ამ უთოულეს პროცესში.

- ქართული ტრადიციები საფუძვლად უდევს ჩვენი ხალხის სულიერ კულტურას, ფოლკლორს, ეთნოგრაფიას, ერის ინტელექტს. ევროპული ცხოვრების წესი არ ნიშნავს ერთ-ერთულზე უარის თქმას. პირიქით, ევროპული ცივილიზაციიდან უნდა ავიღოთ საუკეთესო და პარალელურად განვამტკიცოთ ეროვნული ტრადიციები, ადათ-წესები, რითაც ესოდნ მიდარება ჩვენი ქვეყანა. მიუხედავად ეკონომიკური კრიზისისა, ქართველ ხალხს ეყო ძალა და სიბრძნე, შეენარჩუნებინა ქართული სული. მეგვრა, რომ ჩვენი განათლებული და ნიჭიერი ახალგაზრდობა, რომელიც ეროვნული ინტერესების პატივისცემითა და პასუხისმგებლობის უდიდესი გზონკით ხასიათდება, ღირსეულად გააგრძელებს უფროსი თაობის გზას და თავის წვლილს შეიტანს ქვეყნის მშენებლობაში.

ქ-ნ ნანის ღრმად სწამს, რომ ჩვენი ბედ-იღბალი უფალი განაგებს, თუმცა მიანია, რომ თითოეული ჩვენთაგანი ისე უნდა ცხოვრობდეს, უკან მიხედვის არ შეუშინდეს.

- ამიტომაც ვეფიქრობ, არ შეგვიად ადამიანის ღირსებას, თანეგონობით მოვეყოლო სხვების აზრებსა და სურვილებს, გულწრფელად გამოვხატო მაღალიერება, არასოდეს მოვექცევი ვინმეს ისე, როგორც არ მინდა თავად მომექცნენ. ყველაზე ძვირად დღეს დიმილი ფასობს. რაც მეტს გაცემ, სანაცვლოდ მეტს მიიღებ.

- მოწონებ ადამიანი მიმტკვევებელი უნდა იყოს. და მაინც, რას ვერ პაატებთ ადამიანს? - ვკითხუბი ქ-ნ ნანის.

- ქვეყნის დაღატკ, ტყუილს, უმადურობას!
- თქვენი ტკივილი?
- დედა-სამშობლოს მოწვევტილი სამაჩაბლო და აფხაზეთი, და კიდევ ის, რომ დღევანდელი დუხჭირი ცხოვრებიდან გამომდინარე, ახალგაზრდობა, ჩვენი ზვალინდელი დღე, საზღვარგარეთ გაუდინება და სხვა ქვეყნების პროგრესს ემსახურება.

რომისმთეფარების, საქმის ცოდნისა და ერთუფლების წყალობით თავიდანვე საპასუხისმგებლო თანამდებობებზე მუშაობს. მის სამუშაო კაბინეტში მუდამ გვიანობამდე ანთია შუქი. წუწული არ სჩვევია, მაგრამ ალბათ იღვრება კიდევ, თუმცა სახლის ზღურბლს გადააბიჯებს თუ არა, ყოველგვარი გაღიზიანება და დაღლილობა უკვალოდ ქრება.

ოჯახი მისთვის ყველაფერია. ციხე-სიმაგრეა, სინდისი და ნაშუსია, სული და გულია.

- შედეგების აღზრდაში დედაჩემი და მამიდა - გოგუცა გუგუნება მემხმარებოდნენ. ჩემთვის დიდი ბედნიერება იყო, როცა დაბაბული მუშაობის შემდეგ ოჯახში ეროსულიენების, მხარდაჭერისა და თანგრძობის ატმოსფერო მხვდებოდა. მიუხედავად ჩემი თანამდებობრივი მდგომარეობისა, ოჯახში ლიღერი მაინც ჩემი მეუღლე მერაბ გათენაძე იყო, ცოლ-შვილზე უსაზღვროდ შეყვარებული ადამიანი. მის ჩრდილში ღირსეულად, ნამდილ ქალად ვგრძნობდა თავს. ოცდასამი ბედნიერი წელი გავატარე ერთად. მისი გარდაცვალების შემდეგ ფრთაბოტეხილი დაგრჩი. თუმცა შვილები, სიძე ყველაფერს აკეთებენ, რათა ოჯახი ჩემი ნავსაყუდელი იყოს და ასეც არეის.

კარგი შვილები დვთის წყალობაა. დეღობა ერთდროულად ბედნიერება და დიდი ტვირთია. ყველანაირად ვცდილობდი ჩემი შვილები პატიოსნების, კაცთმთავარობის, მაღალი პასუხისმგებლობის პრინციპებით აღმეზარდა...

შემლო კიდევ, რადგან მშობლების არაჩვეულებრივ მაგალითზე გაიზარდნენ ნანი გუგუნაძის ქალიშვილები.

ნინო ფრანგული ენის სპეციალისტია და ამჟამად ბათუმის მასწავლებელთა დანხლოენების ინსტიტუტში მუშაობს.

ინგა კი, პროფესიით ბიოლოგი, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კულტურის ფონდის ვიცე-პრეზიდენტი და აჭარის განათლების მუშაგათა რესპუბლიკური სახლის დირექტორია. სიძე - თორნიკე ბასილა - ინჟინერია.

- მყავს ორი შვილიშვილი. სოფო, რომელიც მეოთხე კლასის მისწავლეა და შვიდი თვის გიორგი. ისინი მიხაღი-სებენ სიცოცხლს, იმედითა და ახალი ენერჯით მაქვებენ, - უსაზღვრო სიბოთ ეღვრება თვალებში ქ-ნ ნანის.

- როცა საკუთარ თავთან მარტო რჩები, ყველაზე ხშირად რაზე ფიქრობ?

- ჯიღილს და აღიარებებს უამრავი ვაღდებულება და პასუხისმგებლობა ახლავს თან, ცხოვრება წუთისოფელია და მინდა ბევრი სასიკეთო საქმის გაკეთება მოვასწრო.

- ქალბის კარგად აქეთ განვითარებული ინტუიციის გრძნობა. თქვენ რას გკარანახობთ შინაგანის ხმა?

- ინტუიცია მარტლაც იშვიათად მღალაბობს. თუმცა სიფხიზლე მაინც აუცილებელია, რათა ამ ადამიანებთან, ვის მიმართაც პასუხისმგებელი ხარ, შეცდომა არ დაუშვა.

შინაგანი ხმა კი მკარანახობს - არ უღალატო საკუთარ რწმენას, არ აყვევ ემოციებს, გრძნობთ ვაღაფევიტო რეზისი-ერი პრობლებმა და ჩემი შრომით ერთი აფური შევებტო ქვეყნის აღმშენებლობას.

- ჩვენი ჟურნალის ძირითადი მეთიხველები მანდილსენები არიან. რას უტყვიოთ მათ?

- იქონიოთ მოთმინება, დაიცავით ეროვნული ტრადიციები. ერთობა, მთლანანობა და მშვედობა ყოფილიყოს ქვეყანაში. თქვენს ოჯახებში სიყვარული, იმედი, სიხარული, ზეპო და ბარაპე ნუ მოვიმთლიენ დღებრთა!

მეგვრა, რომ ქართველ ერს ეყოფა სიბრძნე იმისათვის, რომ საკუთარი გონების ქურაში გაატაროს ყველა და ყველაფერი და სათანადო აფგილი მოქონოს.

მარინე ნაკაიძე

მონოღები მასწავლებელი

კვლეაგობა ისეთივე ნიჭია, როგორც მუსიკოსობა, მხატვრობა, – თელის ქალბატონი მანანა კობახიძე. მისი აზრით, საზოგადოება შეიძლება ორ ჯგუფად დაეყოთ – ვისაც ჰედაგოგობრივი ნიჭი აქვს და ვისაც ის ნიჭი არ გააჩნია. თავად მანანა კობახიძე საუკეთესო წლებად I ექსპერიმენტულ სკოლაში ისტორიის მასწავლებლობის პერიოდს მიიჩნევს. როგორც განათლების მუშაკთა პროფესიული კავშირის თავმჯდომარეს, მას ძალიან კარგად ესმის დღეს მასწავლებელთა პრობლემები, და ისიც, რომ ნებისმიერ საქმეს თავისი მოტივაცია სჭირდება, განსწავლებით მასწავლებლად ჩამოყალიბებას. ამას მოქმდის თუნდაც ქალბატონ მანანას განვლილი ცხოვრება.

მას ბავშვობის ყველაზე მაჟორ შობაეჭვილებად ბიძების – ძმების კობახიძეების – პიერის, პატაის და მამის, კლიმენტის სტუმართმოყვარეობა ასხუნდება. თბილისის ამ კოლორიტულ ოჯახში ხშირად იყრიდებოდნენ მახლობლად პიერ კობახიძის მეგობრები, თეატრალური სამყაროს და ლიტერატურული წრეების გამოჩენილი წარმომადგენლები. პატარა მანანას თვალსაწიერი გააფართოვა 24-ე საშუალო სკოლაში გატარებული მონაყოფის წლებმა. მასწავლებლებთან განსაკუთრებული სიყვარული იხსენიებს თბილისი მოსემეფისა და თითარ განქარქვას, რომელთაგან მნიშვნელოვანი ცხოვრებისეული დირებულებები გათავისა. აქ შეძინდა სამედიცინოდან დღესაც უმძიმეს წუთებში სულიერ შეფას პოვეზის.



ივ. ვაკაიშვილის სახ. სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიის ფაკულტეტის კურსდამთავრებული I ექსპერიმენტულ სკოლაში მასწავლებლად მუშევრობათ. საინტერესოა, რომ ყველა სხვა სკოლისგან განსხვავებით აქ მასწავლებლები განაწილებით არ ზღვებოდნენ, დირექტორი ლევან ჩიქვანაია თითონ ირჩევდა ჰედაგოგორ კონტინენტს. ექსპერიმენტულ სკოლაში მანანა კობახიძის თავისი ჰედაგოგობრივი მოღვაწეობის დასაწყისშივე საშუალება მიეცა განცნობად სწავლების თანამდროვე მეთოდებს. ჰედაგოგობრივი ფსიქოლოგიაც შეუქმნა, რომელიც ითითველი ბავშვის ლოგიკური აზროვნების განსწავლა ეხმარებოდა. მისი გაცილებელი ფოკუსირების საინტერესო იყო: ცდილობდა ერთსადაიმთვე საყიზონზე ორი პიათიშვის შეთავაზებას, რაც მსჯელობის საგანი ხდებოდა. ცოდნის ამგვარი გადმოცემის საბოლოო მიზანს ინტელექტუალურად აქტიური პიროვნების აღზრდა წარმოადგენდა. ამგვარმა მიდგომამ, მართლაც, საოცარი შედეგი გამოიღო – ყველაზე „ძობინებულა“ მოსწავლევ გამოაცოცხლა. ჰედაგოგობრმა მოღვაწეობამ ექსპერიმენტის წარმატება აღიარა. ქალბატონი მანანას შრომა დაფასდა, 1972 წელს მას საუკეთესო მასწავლებლის წოდება მიანიჭეს და „სახალხო განათლების წარჩინებულს“ სამეგრედ ნიშანი ჯილდოდ გადასცეს (ამ ფაქტის შესახებ თავის დროზე ჟურნალ „საქართველოს ქალის“ 1974 წ. №9-ში ვურნალისტბი ნათელა ფაილოძე წერდა). ამას მოჰყვა სსრკ უმაღლესი საბჭოში დეპუტატად არჩევა. ახალგაზრდა მასწავლებლებს პირველად უყუებოდა ვაირობელობის გრძობა. მასმან მან მთელი სიმწევაით შეიკრებო ავტორიტარული რეჟიმი, რაც პიროვნების აზრს გასაქანს არ აძლევდა. მაგრამ დეპუტატობის ხუთმა წელმა მანანა კობახიძის უკეთ გააცნო მასწავლების მოქონ

ნავე მეთოდები, რასაც თანამიმდევრობით მოჰყვა I ექსპერიმენტული სკოლის დირექტორობა, საქართველოს რესპუბლიკის განათლების მინისტრის თითარ ქიქელიძის პირველი მოადგილეობა. ამ პერიოდთან მას უკვე ადმინისტრაციული დატვირთვით მუშაობა უწევს. იგი თითარ ქიქელიძეს იხსენებს, როგორც ძალზე საინტერესო პიროვნებას, დიდ ერუდიტს და ეროვნულ პიროვნებაზე მდგრად საზოგადო მოღვაწეს. ამ დროს განათლებაში მთროული ეროვნული თვითმოღვალობის შესარჩუნება მოხერხდა და არსებული საგანმანათლებლო ტრადიციების მსოფლიოს მოწინავე ჰედაგოგორ გამოცდილებასთან სინთეზი მოხდა.

მანანა კობახიძის ხშირად უწევდა მგზავრობა რაიონებში, მისი საყურადღრობო მით მთელი საქართველოს მასშტაბით საბავშვო ბავაბლები, სკოლები და სკოლა-ინტერნატები შედიოდა. 1985 წლიდან იგი საბჭოური პროეკავშირის ლიდერი ხდება. იმ დროს ბევრი რამ კარგი ყთვებოდა, მაგრამ პარტისთან შთანხმებულად არც მითინეები იმართებოდა, არც გაფიცვებს ჰქონდა ადგილი, მაგრამ ხელფასები დროულად რიავებოდა. აი, ამ ახალმა დრომ ყველაფერი შეცვალა, თავისუფალ დემოკრატული საქართველოში პროეკავშირებმაც სულ სხვა დატვირთვა და შესარჩუნ შეძინა: უნდა იბრძოლო უმძიმეს მდგომარეობაში მყოფ განათლების მუშაკთა ინტერესების დასაცავად. საშუაზროა, რომ მასწავლებლის თვალში ნელ-ნელა სხეი ქრება, – თელის მანანა კობახიძე მისი

აზრით, მხოლოდ სიყვარული არ შეეღის საქმეს. ხელი-სუფლების მხრიდან მხოლოდ დეკლარირებული განათლების პირობებობა არ კმარა. როგორც პროეკავშირების თავმჯდომარე, მანანა კობახიძე ცდილობდა არსებული მანეიერებები წარმოაჩინოს, მასწავლებლის უფლებები დაიცვას და მათი სოციალური პირობები გააუმჯობესოს. ახლა ქალბატონ მანანას უფორ მერტი საშუაო აქვს. ისიც ძალ-ღონეს არ იშურებს და ყოველთვის გრძობის მუდღის, ხელხან-სახა ორბილანის სახ. უნივერსიტეტის ისტორიის კათედრის გამგის, პროფესორ სვიმონ გამახარდაის თანადგომას. მანანა კობახიძე ამ 25-წლიან ოჯახურ კავშირს ამაღლებულ გრძობებზე დაფუძნებულ ურთიერთობას უწოდებს. ავავე, თვითონ გამასზურდა, რომელიც ბაბუის სახელს ატარებს, ავაჟამდ თბილისის ტექნიკური უნივერსიტეტის ოური-დილო ფაკულტეტის სტუდენტბა, თავისუფალ დროს კი დექმეხება და მოთხრობების წერას უბიძობს.

მანანა კობახიძე უადრესად გულეკითილი ადამიანია, უყვარს ხალხთან ურთიერთობა. დამიანში განათლებზე ძალდა კეთილშობილებას და ეთიკურ სინამრებს აყვებს. ყოველთვის ცდილობს, გაუფოს მასთან მოსულ კაცს და სყიეთის გზაზე დაავიწნოს. თუ რამე ვერ გამოისის, მტკიცენეულად განიცდიდა. დასვენების მცირე მონაკვეთებში მუსიკით და მხატვრობითაა ვატყებელი. გამოტვდა, რომ ბავშვობიდან მხატვრობა რებოდექციების აგროვებს და საკმაო მოცულობით კოლექციასაც ფლობს. დღეს საქართველოს პროეკავშირების დირექტორ ლიდერს მძიმე საშუაო ტვირთის სწორედ ეს მიმხიდეელი გატაცებები უმსუბუქებს.



საქართველოში სიღამაზეს თაყვანს სცემენ, მაგრამ არ უყვიროთ. თუმცა ღია ელიაგას სიღამაზე, ფოტოსურათებსა და კინოფილმებს რომ შემოუნახავს, მართლაც ყველას აოცებს, აღაფრთოვანებს და აჯადოებს. მოუთმენლად ელოდნენ ქან ლიას გამოჩენას ეკრანზე, რადგან მის მაღალ შემოქმედებასთან შეხვედრა ნამდვილი დღესასწაული იყო. ხოლო თუ ფილმში პარტნიორობას ოთარ კობერიძე უწყევდა, ეს უკვე ტრიუმფი იყო.

სიცოცხლეშივე შარავანდედით მოსილი, გარდაცვალების შემდეგ კი ლევანდად ქცეული, დღესაც დადებითი ენერჯით აღაყვებს კინოს მოყვარულებს, მაგრამ მოძალებულ მონატრებას, აკერ უკვე სუთი წელია ამაოდ რომ ებრძვიან მისი ოჯახის წევრები და ახლობლები, ოდნავადაც ვერ ანელებს.

— დრო ვერაფერი მკურნალი ყოფილა, უბრალოდ ვცდილობთ მის გარეშე ვიცხოვროთ, რადგან სხვა გზა არა გვაქვს. მონატრება კი დღითიდღე ძლიერდება, — მითხრა ქანი ლიას და მ-ნი ოთარის ქალიშვილმა ნანა კობერიძემ, რომელიც დღესაც ვერ საუბრობს დედაზე აუღელვებლად.



● ლია ქალიშვილთან და შვილიშვილთან ერთად

ყ

ველთვის დიდა ინტერესი პოპულარული ადამიანების პირადი ცხოვრებისადმი. გვიამბოთ თქვენი მშობლების შესახებ.

— დედა არაჩვეულებრივი ადამიანი იყო. გარეგნული სიღამაზე და შინაგანი თვისებები მასში პარონიულად იყო შერწყმული. ჩვენ მეგობრები უფრო ვიყავით, ვიდრე დედა-შვილი. შემეძლო ყველაფერი მეთქვა მისთვის, არაფერს ვუმაღავდი, რადგან ვიცოდი, მომისმენდა, გამოგებდა და საუკეთესო რეკავსაც მომიცემდა. მისი რჩევა კი ყოველთვის მეხმარებოდა.

— და მანც რაზე ვერ თანხმდებოდით?

— ერთადერთი, რასაც ვერ მაპტიობდა, ეს იყო სიზარმაცე. მოითხოვდა, რაც შეიძლება მეტი მესწავლა და მესრომა, მყარად დამედგარაყავი ფეხზე. ხშირად მეუბნებოდა, რომ ქალს უნდა ჰქონდეს თავისი საქმე, რადგან მთლიანად არ იყოს დამოკიდებული სხვა ადამიანზე.

დედას და მამას უსაზღვროდ უყვარდათ ერთმანეთი. მართლაც შესაშური იყო მათი ურთიერთობა, სინაზით და სიყვარულით სახსე. თუმცა, ხშირად კამათობდნენ კიდევ-მოგესხნებათ, ყოველდღიური ცხოვრება წვრილმანებით

არის სახსე. დედა იმდენად ნაზი და პაეროვანი იყო, რომ ფიზიკურ დატვირთვის ვერ უძლებდა. მართალია, დამხმარე გვეყვდა, მაგრამ რადგან მამა ხშირად იყო წასული გადაღებებზე, ოჯახის ძირითადი სიმძიმე დედას აწვებოდა მხრებზე. ამას მისი ემოციური ხასიათიც ემატებოდა. თუმცა, კამათი სერიოზულ დავაში არასოდეს არ გადაზრდილა. თანაც მამა თავისი რაინდული თვისებებიდან გამომდინარე, ყოველთვის უთმობდა.

— როგორ აღიქვამდით მათ პოპულარობას?

— პატარაობიდანვე აღფრთოვანებული ვიყავი მათი სიღამაზით, სიყვარულით და რა თქმა უნდა, ეკრანული გმირებით. ახლაც კარგად მახსოვს, როგორი განცდებით ვუყურებდი ფილმებს მათი მონაწილეობით. და როგორ გნვიციდდი, როცა დედას ან მამას გიბრს კლავდნენ. სხვათა შორის, დღემდე შემომჩნა ეს გრძნობა, დედის გარდაცვალების შემდეგ კი განსაკუთრებით გამიმძაფრდა.

— თქვენს ოჯახში, ალბათ, პოპულარული ადამიანების მთელი თანავარსკვლავედი იკრიბებოდა...

— დედას და მამას საერთო მეგობრები ჰყავდათ, ძალიან უყვარდათ ჩვენთან მოსვლა, დიდიან სუფრა იმლებოდა



● ოჯახი



● „ჩრდილი გზაზე“

და იყო დიდი მხი-
არულება. ვის
ადარ ნახავდით
მათ წრეში – მსა-
ხიობებს, მსატე-
რებს, მწერლებს.
ჩემთვის ბენდი-
ერება იყო ამ არა-
ჩვეულებრივ, ნი-
ჭიერ ადამიანებთან
ყოფნა. ბევრი რამ
შემმატა მათთან
ურთიერთობამ. ცე-
დილობდი, გვერდი-
დან არ მოვშორე-
ბოდი, თითოეული
სიტყვა მომესმინა
და დამემახსოვრე-
ბინა. დედამ გარ-
დაცეკლების შემ-

გრამ დედამ ყველა თვისება მომწონდა. იგი იყო უაღრესად
სად კაცთმოყვარე, უსაზღვროდ უყვარდა სამშობლოსა და
ვისი ხალხი. სრულიად უცნობი ადამიანები ხშირად მიმა-
რთავდნენ დახმარებისთვის. ისიც ძალასა და ენერგიას არ
იშურებდა და შეძლებისდაგვარად ყველას ეხმარებოდა.
საოცარი ადამიანი იყო. ცდილობდა წუთითაც არ ჩამო-
რჩენოდა დროს. ყველა თაობის და ასაკის ადამიანთან შე-
ეძლო მეგობრობა. უსაქმოდ ვერ ჩერდებოდა, სულ შრო-
მობდა, ხან გადაღებებზე იყო, ხან გახმობიანებზე, ხან კი
ნოკაუპირში.

მართალი ვითხრობთ, არც კი ვიცი, რა ნაკლი ჰქონდა.
თუმცა, ჩემი აზრით, ნაკლი არც ჰქონია.

მამაც საოცრად შრომისმოყვარეა, კეთილი და გულლია,
დაღებთ ენერგიას რომ იტყვიან, აფრქვევს. არის არაჩვე-
ულებრივი მამა და ბაბუა. თავიდანვე მეგობრები ვიყავით,
მაგრამ დედამ შემდეგ კიდევ უფრო დაეახლოვოდი.

- ვის უფრო გამსგავსებენ - დედას თუ მამას?

- რაც დრო გადის, მეუბნებიან, რომ დედას ვემსგავ-
ვსები. ჩემი აზრით კი, უფრო მამისკენ ვარ. თუმცა, ბოლო
დროს ხშირად ჩემში ღიას ბევრი ექსტი და თვისება

დღე მათი მეგობრები უკვე ჩემი მეგობრები გახდნენ.

- მშობლებს გადაღებებზე თუ დაგვებოდი?

- სამწუხაროდ, არა, რადგან ყოველთვის ხანგრძლივი
დროით მიემგზავრებოდნენ. დედის დედასთან ეკატერინე
კერესელდიძესთან ვრჩებოდი, რომელმაც უდიდესი როლი
ითამაშა ჩემი პიროვნების ჩამოყალიბებაში. მასაც არაჩვე-
ულებრივი მეგობრები ჰყავდა. მიუხედავად იმისა, რომ
თითოეულ მათგანს ძალიან მიმიე ცხოვრება ჰქონდა გამო-
ვლილი, ძალიან მხიარული და სიცოცხლისმოყვარე ხა-
ლხი იყო. მათთან მოწყენა შეუძლებელი იყო. დღეს, სა-
მწუხაროდ, ნაკლებად შეხვდებით ისეთ რაფინირებულ
ინტელიგენტებს. საოცრად დაცულად და იმედიანად
ვგრძნობდი თავს ბებუის და მისი მეგობრების გარემო-
ცვაში, რომლებიც სითბოს, სიყვარულს და მზრუნველო-
ბას არ მკლებდნენ. მათგან შევისისხლობოცე სიმშვიდე,
სიყეთე, სიცოცხლის სიყვარული, შინაგანი სიმტკიცე.

- რა შეგმატათ პოპულარული ოჯახის შვილობა?

- პატარაობიდანვე ვგრძნობდი, რომ განსაკუთრებული
წვეილის შვილი ვიყავი. დღესაც, როცა გაიგებენ, ვისი
შვილი ვარ, დიდ სითბოს და სიყვარულს ვიღებ სანა-
ცკლოდ. ხალხის სიყვარული ჩემზეც გადმოდის. ღიას და
ოთარის შვილობა ყოველთვის ბევრს მავალებდა. ამიტომ
ბავშვობიდან, შეიძლება ითქვას, ზედმეტად კრიტიკული და
მომთხოვნი ვარ საკუთარი თავისადმი. ალბათ, ამის გამოც
იყო, რომ ბევრ რამეზე თავს ვიკაუბედი და ხშირად უკა-
ნაც ვიხევიდი.

**- ქ-ნი ღიას რა თვისება გხიბლავდათ განსაკუ-
თრებით და ბ-ნი ოთარის რა თვისება მოგწონთ ყვე-
ლაზე მეტად?**

- შეიძლება გადამეტებულ ნათქვამად ჩამითვალოთ, მა-



აღმომიჩენია. ყველა მსგავსება გენეტურად გადმო-
მეცა. მიბაძვით კი არასოდეს მიმიბაძავს, მიუხედავად
იმისა, რომ აღფრთოვანებული ვიყავი მათი თვისებე-
ბით, გარეგნობით, ცხოვრების წესით.

- როცა თქვენი მშობლები დაკავებულები არ იყვნენ კინოში, ოჯახში დაძაბულობა ხომ არ მატულობდა?

- მართალია ძალიან მტკივნეულად განიცდიდნენ უმოქმედობას, რადგან საყვარელ საქმეს ვერ აუეთებდნენ, მაგრამ ეს მათ ურთიერთობაზე არანაირად არ მოქმედებდა. დეგრესია მათთვის უცხო ხილი იყო. და მინც, მიუხედავად იმისა, რომ აქტიურად ცხოვრობდნენ, არ ტოვებდნენ არც ერთ საქექსკულს, კონცერტს, კარგად ვხვდებოდი, რა ტრიალებდა მათ გულეებში. მაგრამ ეს არ იყო გაღიზიანება, უფრო დარდს და წუხილს თუ დეარქმევიდ.

მასხოსს იმ მძიმე წლებში, როცა ქვეყანას ძალიან უჭირდა და ფაქტიურად ყველა სვერო მოშლილი იყო, როგორ ხარობდა დედა, იზა გეოგრაფიკა და მერაბ თავაძემ მამას გერმანიაში წასვლა და საქექსკალზე მუშაობა რომ შესთავაზეს.

- როცა საკუთარ თავთან მარტო რჩებით, რას იხსენებთ ყველაზე ხშირად?

- მახსენდება, მამა რომ ჩამოდიოდა გადაღებებიდან საჩუქრებით დატვირთული. მის ჩამოსვლას მუდამ დიდი მზიარულება ახლდა თან. ჩვენთან უმალ თავს მოიფრიდნენ ნაცნობ-მეგობრები.

დედა კი სულ მზის სხივებით განათებული მაგონდება. როგორ მხვდებოდა სკოლიდან დაბრუნებულს, როგორ მაკილებდა აკადემიაში, როგორ ვეშხადებოდი საახალწლოდ. საათობით ვისხვდი და რაზე აღარ ვსაუბრობდი... ძალიან მაკლია დედა, მასთან ურთიერთობა, მისი სიტობ.

ასევე ხშირად ვისხვებ უშანგი ჩხეიძის ქუჩაზე გატარებულ წლებს, სადაც ადრე ცხოვრობდით და სადაც გავიზარდე. მშვიდი, წყნარი, ხალისიანი დრო იყო. ახლო ურთიერთობა გექონდა მეზობლებთან, რომლებიც პოპულარული, ყველასათვის საყვარელი ადამიანები იყვნენ: დიდი აბაშიძე, მარინა ახვლედიანი, ზინა კვერენჩხილაძე, რეზო ჩხეიძე, დინარა ფორყოლიანი, სანდრო ფორყოლიანი, კალატონიშვილი, რინდელი, ხოტბიანი, ყველას ვერც ჩამოვთვლო.

სამწუხაროდ, ფართობის სიმცირის გამო ბინის შეცვლა მოგვიხდა. ძალიან გავგვიჭირდა იქაურობის დატოვება. დედაც სულ ამბობდა, რომ ჩხეიძეზე გატარებული წლები უბედნიერესი იყო მის ცხოვრებაში. ჩემს ახლანდელ მეზობლებთან კარგი ურთიერთობა მაქვს, თუმცა აქ მეგობრები არ შემოიქნია. დღემდე ჩხეიძელებთან ვმეგობრობ. ვახო ვისოცკი, მამა კალატონიშვილი, ზაზა აბაშიძე, ლევან თოთბერიძე, მერაბ ჩაფუნავა, გოგი მარგველაშვილი, დათო კაკაბაძე განუყრელად ჩემს გვერდით არიან ჭირსა თუ ღვინში.

- მშობლების კვალს რატომ არ გაჰყვებით?

- ალბათ იმიტომ, რომ მსახიობური ნიჭი არ აღმომაჩნდა.

- უცნაურია...

- დედა ცდილობდა ჩემში აღმოეჩინა ეს ნიჭი, მაგრამ არაფერი გამოიყვდა, რადგან მე არ მქონია სურვილი. ძალიან მეშინოდა კამერის. მამამაც რამდენჯერმე მოსოვა ფილმში გადაღება, მაგრამ იმდენად ვიძაბებოდი, რომ ყოველთვის უარს ვუწუნებოდი.

არც ვნანობ, მსახტრობა რომ ვარჩიე. თავისუფალი პროფესიაა, არავისზე არ ხარ დამოყიდებული.

- დედა თუ დაგიხატავთ?

- იმდენად დიდი იყო შიში იმისა, რომ ვერ გადმოეცემდი მის სიღამაზე და სვედას, რომ არც კი მიცვლია. თანაც მე ხომ პორტრეტისტი ვარ.

- სვედას?

- ლია რუპრესირებული ოჯახის შვილი იყო. მამა დაუხვრიტეს, დედა კი გადაუსახლეს. ასე რომ, სვედა ბავშვობიდან თან სდევდა.

- თქვენი ოჯახიც გაგვაცანით.

- მეუღლე დიტო მანჯგალაძე არქიტექტორ-დიზაინერია. შვილი ანკა კი სამხატვრო აკადემიის სტუდენტია.

- ამჟამად სად მუშაობთ?

- მეგობრებთან ერთად, ლალი მშვიდობაძესთან და თაკო ჭონხელიძესთან ერთად გაეხსენით ფოტო-არტ-სტუდია და საკმაოდ დიდი კონკურენციის პირობებში ყველანი ერთ-სამუშაოებს, ფოტო-რეკლამებს ვასრულებთ.

- ბ-ნი ოთარის გვეგებზე რას გვეტყვით?

- მამას აქვს გაუთავებული გვეგები. ახლახან ოური ბერიძე დაამთავრა გადაღება ახალი სრულმეტრაჟიანი ფილმისა, რომელიც ებრაელების თემას ეხება. მამა რაბინის როლს ასრულებს და ალბათ მალე იხილავს მაყურებელი.

შემოთავაზებები ბევრი აქვს, მაგრამ ვნახოთ, რამდენად მოახერხებენ რეჟისორები თავიანთი ჩანაფიქრის განხორციელებას. მოგვხსენებთ, დღეს კინოხელოვნება ჩინშია მოქცეული.

გული მწყდება, რომ ქართველი მაყურებელი კარგად არ იცნობს მამის შემოქმედებას. მას სამოცდაათზე მეტი როლი აქვს შესრულებული საბჭოთა კავშირის სხვადასხვა კინოსტუდიაში.

- ყველაზე მეტად თქვენი მშობლების რომელი ფილმი მოგწონთ?

- ყველა მიყვარს და მოწონს, თუმცა განსაკუთრებით ალბათ მანც „ბაში-ანუკი“, რადგან სწორედ ამ ფილმის გადაღებისას შეხვდნენ ერთმანეთს პირველად და მამინ დაიბადა ის უდიდესი გრძნობა, ლამაზი რომანი უფრო რომ ეთქმის.

მარინე ნაკაიძე



„დავიბადე 1957 წელს თბილისში და აქვე ვაპირებ სიკვდილს. თუმცა საქართველოს დღევანდელი არ მომწონს, ემიგრაციის იდეა არ მსიბღავს. როგორც ყველა ფსიქოლოგი, რაღაც-რაღაცებს ვეწერ. აქამდე, ძირითადად, საბავშვოებს ვეწერ და კომპლექსი არ იყოს, ჭკრში ვაწყობდი. სულ მიფიქრება – ნუთუ კომპლექსა უსაბნობრობა სჭირდა...“ – ამბობს თბილისის შოთა რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი თამარი ფხაკაძე, რომლის საბავშვო წიგნმა „პატარა ბაყაყის კიკის ამბები“ გამოცემილია „დიოგენეს“ მიერ 1996 წელს გამოცხადებულ კონკურსზე გამარჯვება მოიპოვა. დღეისათვის გამოსაცემად მზად აქვს რვა საბავშვო წიგნი.

„იმიდია, სათქმელი ყოველთვის ბეჩეა...“

– თამარ, როდის დაიწვეთ წერა და რა არის თქვენთვის ლიტერატურა?

– წერა, ალბათ, ანბანის შესწავლისთანავე დაიწვევ. ვწერდი პატარა-პატარა ბავშვურ მოთხრობებს, რომელია არის მუდამ ერთი იყო: ბოროტს კეთილი სძლედა... სხვათაშორის, ეს არის დღემდე მტკიცედმა შენარჩუნებული ჩემი მოთხრობებში, რაც იქნებ ბავშვური ნაოცებების ელემენტსაც აძლევს მათ... ყოველ შემთხვევაში, არ მინდა ჩემი მეთხველი ჩიხში მომწვევლული, უმიძღო და დათრგუნული დაეტოვო ხოლმე... მინდა თუნდაც უპიძემის რეალობიდან თავდასაღწევად ვაღაპურო... ლიტერატურა ჩემთვის მხატვრულ ფორმარაიონს წააგავს... ლიტერატურად უნდა იყოს და ლამაზად, განუმეორებლად უნდა დაგანახოს რაღაც ცხოვრებისეული... ზოგჯერ მრუდე და შეუხედავი... მაგრამ ლიტერატურა არ უნდა იქნეს ტყუილად. თუნდაც ლამაზ, დახვეწილ ტყუილად. თვით ყველაზე ფანტასტიკური, სიურრეალისტური თუ სიმბოლისტური მანერითაც კი ლიტერატურის მთავარი სათქმელი სიმართლე უნდა იყოს და არა ტყუილი.

– რას იტყვით დღევანდელ ქართულ ლიტერატურაზე?

– თანამედროვე ქართულ ლიტერატურაში ძალიან საინტერესო ნაკადები და თემატაა შეინიშნება. ეს არცაა გასაკვირი. საქართველოს ისტორიის ბოლო 10-15 წელზე მეტისმდეა გადატვირთული იყო პოლიტიკური კატაქსტროფით... იყო ყველაფერი: ომიც, მშვიდობაც, ვითომშვიდობაც... მუშები კარგა ხანს დუმდნენ და ბოლოს, მათი ვაჟიც დაღდა. დღეს ბევრი ახალგაზრდა ავტორი იაყრობს ყურადღებას თავისი შემოქმედებით... გამოყოფილი აკა მორჩილია, რომლის პროზა საოცარი სიმდიდრით ასახავს ყოველივე იმას, რაც საქართველომ უნახანქელ ხანებში ზღვებდა. აკა მორჩილად ხედავს და გრძობს სინამდვილეს. და რაც მთავარია, დიდი სიყვარულით წერს.

– ბოლო წლებში რამდენიმე სალიტერატურო კონკურსში გაიმარჯვეთ. თუ არ ვცდები, პირველი გამარჯვება 2002 წლის პენ-მარათონს უკავშირდება...

– დიახ, 2002 წელს გამოცემილია „დიოგენეს“ თიონსობით მოქსო ე.წ. pen-მარათონი. 12 საათის განმავლობაში 26 მონაწილეს პროზაული ნაწარმოები უნდა შეექმნა, რომელიც ერთი საუკუნეზე მეტი ფართობი იქცებოდა. ამ კონკურსში ჩემმა მოთხრობამ „გაგვიყვანო“ მუსამე პრემია დაიმსახურა.

– ძნელი იყო მართარული წერა?

– უწვევლად უფრო იყო. პრინციპში, თუ სათქმელი გაქვს, სულიერი არ არის, სად იტყვი – „კოტენ-კლუბში“, გემზე, თვითმფრინვაზე თუ მიის მწვერვალზე?

– წლებზელი pen-მარათონი, ვგონებ, მართლაც გემზე მოქსო...

– დიახ. შარშანდელი პროზორები: გელა ჩიქვანავა, მარინა ელბაძე და მე. საპატიო სტუმრების რანგში, კვლავ აღმოჩნდები pen-მარათონზე, რომელიც ფართობი, გემზე გამოლა ზღვამა გაიბარა. წერისათვის ალბათ 24 საათი იყო გამოყოფილი.

ფილი. 6-8 თვისი, მართლაც, დაუეწწარ დღეთა საიმი ჩაქწერა ჩემთვის... ყველაფერი ერთად იყო – ზღვა, მზე, მეგობრები და ლიტერატურა...

– pen-მარათონის გარდა თქვენ ასოციაცია „აკალოს“ მიერ გამოცხადებულ ლიტერატურულ კონკურსშიც მოიპოვეთ საპირბო ადგილი...

– დიახ, ხუთეულში შევედი და ჩემი მოთხრობა კრებულში დაიბეჭდა. ძალიან საინტერესო კონკურსი იყო.

– „ღუარსამ თათქარიბის“ პრემიაზე რას იტყვით?

– ეს გამრეული კონკურსი იყო და ჟურნალ „ომეგას“ ინიციატივი ჩატარდა. „გასტრონომია – ლიტერატურაში“ – ასეთი გაზღვლით მისი დევიზი. რასაკვირველია, გასტრონომია მხოლოდ გემრეული საწებლის როლს ასრულებდა. მთავარი სათქმელი სხვა იყო, ალბათ, დღეისანული ლურჯას თათქარიბის პოვნა და საპირბოზე გამოტანა.

– მგონი, მშვენივრად გაართვით თავი ამ ამოცანას?

– ჩემმა მოთხრობამ „ფშიბ არის რისა?“ მეორე პრემია მოიპოვა, თუმცა საბოლოოდ მანაც მეთხველის განსასჯელია, რამდენად გაართვით თავი ამოცანას...

– როგორ ფიქრობთ, ვგავთ თუ არა თქვენი საკუთარი, ერთგული მეთხველი?

– მგონი, მეკავს. ყოველ შემთხვევაში, ზოგჯერ მეზმარეებიან სრულად უტყვი აბამაქუნი, გამოთქამენ თავიანთ ზრის ჩემს მოთხრობებთან დაკავშირებით, ვგრძნობ მათ სიყვარულს და ინტერესს.

– ალბათ, სასიამოვნოა...

– უფრო, დიდი პასუხისმეგებლობაა.

– 1996 წელს თქვენმა საბავშვო მოთხრობამ „პატარა ბავაყის კიკის ამბები“ „დიოგენეს“ მიერ მიწვობილ კონკურსში „საბავშვო პროზა-96“ ერთ-ერთი საპირბო ადგილი დაიკავა... ზომ არ უღალატეთ საბავშვო მწერლობას?

– არა მგონია. აბამაქუნი ნაწარმოების წერა უღიდეს საიმი-ენებას მანიჭებს. აქტიურად ვთანამშრომლობ გავით „24 საათის“ საბავშვო დამატებასთან, ვარ გავით „კოვოჭინას“ რედაქციის წევრი... ვაპირებ ჩემი ზღაპრების სერიული ფორმით გამოცემას.

– თქვენზე საიმოვლო გემები?

– გამოცემილია „დიოგენეს“ გამოსაცემად ამზადებს ჩემი მოთხრობების კრებულს... მუშები გემების დაწვობის საკითხში ცოტათი ჰირველიან პრიან, ვნახოთ. იმიდია, სათქმელი ყოველთვის მუქვინა...

– ჟურნალი „საქართველოს ქალი“ თუბღარი გაზღვით

– დარახების 80 წელი შესურვლიდა. რას უსურვებთ მას?

– დღევრეობლობა, უმარავ მეთხველად და ისეთ საქართველოს, სადაც ქალი მართლაც შეძლებს ქალობას ისე, როგორც ჩვენი ქვეყნის ტრადიციას ეკადრება...

ესაუბრა მანანა იმესაშვილი



მზატყარი ცინარა ტმრელაჲმ

ნეტაჲ იცოდეთ, რა ძალიან უნდოდა ლაშხირას გათხოვება!
სულ უნდოდა და თანაც, სულ სხვადასხვანაირად.

ფერამეტი-ოცი წლისას ოცნებებში მშეჭაბუკი ელანდებოდა,
ძალიან რომ წააგვება გადმაუბნელ ოქრუაშვილს. აი, სამი
მამი რომ არიან, შუათანას.

ჩაამტერდებოდა ხოლმე ეს წვენი ლურჯთვალა ლაშხირა
სარკეს გამწარებით და, სწუნობდა თავს. რაღას არ გამოედუ-
ვნებოდა!

– აბა ეს ცხვირია? აი, აქედან რო ცოტა ასე მოდიოდეს,
კიდევ პო... ან აი, ასე მაინცა... ესეთ ცხვირიანი ვის გინდა
თვალებში მოუხვიდე. იმასა? ემ ჭორფლებს რაღა ეშველება! რა-
მოიფენა ჭორფლია... მან უნდა ეხლა იმას ჭორფლიანები...

აგე, ფირუხას გოგო... მაღონა. ჯერ სახელი ნახე! მაღონა,
აბა, ლაშხირა დასარქმევი? ვერ გაიხედ-გამოიხედეს აქეთ-
იქითა?! – ვიღასა ჰქვია ლაშხირა... სუყველას რაღაცა მოუხე-

რხება, – თაყო, თაყო... ლაშხირასა რა?! ლაშხო?
ნუ! გავსუქდი. ძროხასავითა ვარ...

აბა, მაღონას ააქ ტანი! იცვამს კიდევ. ჯინსის სარაფანც
იფიდა ეხლა. ჯინსის სარაფანა რომ მომცა... რა ღირს ნეტა...“

შემოდგომა დადგა და მშეჭაბუკმა, გაღმელ ოქრუაშვილს
რომ ჰგავდა, ერთი ჩასუქებული, უყველვისერო, მიკლემკლავება
გოგო შეირთო. ლაშხირამაც მშეჭაბუკებზე გული აიცრუა.
თავი მაღლა ასწია. უფრო შორს გაიხედ-გამოიხედა. სარკეში
ორეულსაც სხვა თვალით დააკვირდა. მოეწონა. კუნაპეტ თმაში
ცისფერი ღიდილო ჩაიბნია. ღიდილოს სიცისფრემ თვალებზე
გადაჰკრა...

ერთხელაც, იმ სათაყვანებელმა მაღონამ უთხრა:

– გოგო, რა ღურჯი თვალები გაქვს, შე ოხერო... ნეტა
ეგეთი მომცა! შავ თმაზე, იცო, რა უცხოა?

უცხობა და უცხო იყოს! ლაშხირამაც მიბნია იმ ღურჯი

თვლები და შიგ ჩაძირა თავისი ლამაზი ოცნება-საიდუმლონი.

გაიხიზნებდა უნდოდა. ოღონდ, ახლა სულ სხვანაირად. ოცდახუთი წლისას საკუთარი თავი მიჯნურივით ხიბლავდა. თავის ოთხნაზ ჩაკეტილს სარკის წინ გამომავალი და ორეულის თვალთვრება აირიბდა. არავისთვის, არავისთვის ემტკიცებოდა ეს სიღამაზე და სისუფთავი ვინ? ვინ უნდა იყოს ამ ხორბლი-სიყურად ათინათების, ამ გულვი ბზინვარების, ამ საიდუმლო შუქ-წერილობების დროს... ვინ? ვინ ამოცნობს ამ ლურჯ თვალეშში ჩაძირულ ოცნებებს?

ჯინსის სარაფნები და ეკეთები აღარ ადარდებდა. მთელი მსოფლიოს ჯინსის სარაფნებსა და სხვა რამ ეკეთებს ლამაზირას ახლა მის ფეხქვეშ გაუფრე მწვანე მოღზე მოტორტანზე საკუთარი ჩრდილი ეჩრია.

თავჯინისცემლების მაკდორი, ბრჭყვიალა აბლაბუდა მუდამ თან სდევდა. გაიხიზნებდა უნდოდა კიდევ, ძალიანაც უნდოდა, მაგრამ ვინ? აბა, ვინ?

სიძამირის ნაწიკვარ „აქარუსზე“ მჯდომი რეისში მიმავალი არ რეისიდან მიმავალი მშვეტბაუკოქრუაშვილის დანახვანზე დედოფლურად იღიმებოდა.

ესა? ეს არინაზი ოცნებების ბრჭყვიალა ვინულებზე? ეს შე-მოსეა ფრთიან რაშზე? აბას უნდა მოერითმა ოქრო-ვაშლი და უკვლავების წყაროს წყალი? გეჯრა მავისი თავი! „აქარუსზე“ ჯდომოც ვეფო და მარგარიტ-ტომბატების ზიგა და თავისი მურთხისათვის... კინაღამ სახელი არ შეიცვალა?! ლამაზირა... ძალიანაც კარგი, თუ არავის ჰქვია.

მიკლევ, თავი შევიყვარა. სხვა - ვეღარავინ. ოცდაათს რომ გადაშორდა, გაიხიზნებდა სულ სხვანაირად მოუნდა, უფრო მწიფე, უფრო მსუყე, უფრო ველური სურვილით. მისი ოცნების მამაკაციც ცოთრი ნისლიებიან ძირს დაეშვა და მუხლმკარად დადგა მისზე. ახლა ლამაზირას განიერ მხარ-ბეჭისყენ, მაგარი კისრისყენ, ღირიერ ბარბაქუდისყენ, ბანჯავლიან მყერდისა და მკლავებისყენ გაუბრბოდა თვალთ. მისი დედოფლური სიმშველენჯიანაში ფორამაშა შეცვალა. საკუთარი თავით ტკობა სიამოვნების აღარ გვერდიდა. უნდოდა, სხვა დამტკპარიული და დამთერალიყო მისით.

ლამაზი ვეღური ცხოველივით დააბიჯებდა და მამაკაცის სურნელს ხარბად ეძებდა პაერში, უწინ იების და ფონიარდების უსიწო არომატით რომ აბრუებდა...

გასკვირდა და, იმ მუტრუკს, იმ ზვად იმას, იმ ოქრუაშვილსაც კი რაღაც ახლებურად შეხვდა.

საჭეს ჩაურეწილი მზით გარუჯრული მკლავები რაღაც იდუმალ მიწიერ ძალაზე მაინიშნებდა...

მთერალივით დადიოდა.

გათხივებდა უნდოდა, უნდოდა ცოლ-ქმრული მსუყე, ღირიერი და ვენებანი ცხოვრება. ორსულობა. შეიღიანობა. ქმრის ოფლიანი პერანგების რეცხვა. ტრიალი. მზრიალი და მხურეკლე, უძილო ღამეები.

პო, მაგრამ... თავჯინისცემელთა ის ბრჭყვიალა აბლაბუდა შეთხლებდა და გაუფერულდა... ისეთი არავინ ჩანდა, რომ ლამაზირას მის ქსელში გაბნა მოსურებოდა... ტუნაბუხეებით, პო-პო, რა მწარე იტყობდა ხოლმე?

- მავას გაეკვივი?! ეგვეც თუ კაცია, დედაქო! ვერ ნახე, ჩაის როგორა სვამდა? ნეკაგაბუხეილო...

ან:
- თხასავით რო კივინებს, კაცია ევა?!

ან:
- რა კაცი ევაა, - არცა სვამს, არც ეწვეა, ლაპარაკში ფერფერი მისდის...

კარგად იცოდა, რაც უნდოდა.
ვეე... ხალხს რა გამოუპარება!
მთელი მისი არსება ნდომას და ვნებას ისე ძალუქად ასხი-

ვებდა, რომ რაღაც ფარულმა საფრთხემ მამაკაცებს მისი ხელის თხოვნის ხალხის თანდათან დაუკარგა. ახლა სულ სხვანაირები წამოიწიყეს...

- ლამაზირა, იქით კვირა რესტორანში უნდა დაბატიო! უარი არ მიიბრია, ოქირ!

- ლამაზირა, შენ ერთი „პო“ სთქვი და... ეს ქვეყანა ფეხქვეშ უნდა გაგვფინო! ხელისგულზე უნდა გატარო... ჩიტის რძემი უნდა გაბანა! ერთი „პო“ სთქვი, ლამაზო...

- ლამაზირა! საით მიდხზარ, დაჯე, მიგიყვან, გენაცვალე...

ესეთ-ესეთი, აბაბოს ოზმივაროვით ცხელი და ურცხვი სიტყვა-თქმანი ცეცხლს შემოსილებდა ხოლმე ლამაზირას, მაგრამ მისი „პო“ არავის ეღირსა...

ერთხელაც, გზად მიმავალს იმ მუტრუკმა ოქრუაშვილმა ბედაროვით არ მიავლო ზედ თავისი „აქარუსი“!

- ლამაზირა! საით გაგიწვებია, გოგო... დაჯე, მიგიყვან!

ლამაზირას გულმა სულ ბაგა-ბუგე დაუწყო. მისც კველუცად იურა.

- დაჯე, გოგო, რა გერიდებდა, გადამთიელი ხო არა ვარ...
- აბა, შენ იქით მიდხზარ, მე - იქით, - გაიმეირ-გამომიშვარა ლამაზირა ფურქვია ხელი.

ოქრუაშვილმაც:

- რაა რო! ესა - მანქანა! გინდა იქით წაიყვან, გინდა - აქით. არ შემოტრიალდებდა, რო!

გაღრმავდა ბორბლები და ავტობუსი შემოატრიალდა. ასეთმა რაინდობამ ლამაზირას გული აუწუყა და ოქრუაშვილს მშვეტბაუკობისა ერთი-ორი სხივი დაუბრუნა.

გაუყვინნებს.

ლამაზირას თვალთ სულ იმ მშენამკვდარი, ბაღინიანი მკლავებიც გაუბრბოდა. ოქრუაშვილს კი თეთრი, მრგვალი მუხლები სისყენ.

- ეგ რა „ლ“ გაწერია ხელზე? - გაუბედა ბოლოს ლამაზირამ.

ოქრუაშვილმა თავი გვერდულად გადმოსწია და უწერწულა:
- ვერა ხვდები?..

- ვერა, - მკველუცად გაიწია სასურველი პასუხისყენ ლამაზირამ.

- ეს „ლ“, არაა? ეს „ლ...“ - ოქრუაშვილმა როგორღაც, სულ შეუქმწველად შეჩერდა მანქანა, - „ლამაზირასა“ ნიშნავს, გოგო... ეღარ ხვდები?.. 12 წელია ეგრე დავატარებ... ვინ იცის! იქნებ გერეც იყო...

ლამაზირას თვალში მოქინდა. მშვეტბაუკობის ოქრონათილი და გაუხეხილი მამაკაცის ცხელი სურთქვა ერთმანეთში აერია, მიიბნდა... მაგრამ მუხლებზე გახურებული, აცხცახებული ხელი რომ იგრბნო, ვინს მოეგო. სტკიცა ერთი მკაგრი ის ფურქვია ხელი ოქრუაშვილს გასაპარს ლოყანე და გადმოუტბა მანქანიდან.

სამი-თბოი დღე მუხლები დამანათილივით უხურდა. მთერალივით დადიოდა. ზოგჯერ ნანობდა კიდევ, რად დაუწუხებ გზა იმ სიამესო... მაგრამ მერე თანდათან ჩანებდა... და წავიდა დროც თავისი მდინარეებით.

ორმოცამც მიხეობოვდა ეს ჩვენე ლამაზირა და, როგორ არა! - უნდოდა, ისე უნდოდა გათხივება, ოღონდ ახლა კიდევ სხვანაირად.

აიყვანდა ხელში ვინმეს ჩვილს და გულში ფიქრობდა:
„მეხი დაგავაყრ დედამქნსა თავზე! ფსიხტოს სუნი უნდა აგდოდე ალმასივით ბიჭსა თუ ი-კარდებისა?.. მე ვერე მყოფუბოდე?..“ რას იზნა, ეგეთები თხოვდებიან... ეგეთებისაა ბედი და იღბალი...

ან, რეინების შორახლო მოთამაშე ბაუმშვებს გახვდავდა და:
„მფრინების გულები არა აქეთ, დედა ამათებისა?.. უთბე... ჩემსას რო ლიანდაგებზე ერბინა, გენაცვალე...“

მშობლებისათვის

ან, აათვალერებდა ვისამე ქმარს და:
„ცოლი ჰქვია ამის ცოლსაცა! რა, უყურე, დიდი როგორ დაკონწიალომს... ან შარვალი აბა უგავს... თმა მანც ვეღარ დაეარცხნია იმ დალოცვილმა? აი!“

უნდოდა გათხოვება. უნდოდა, მთელი ქვეყნისთვის ენახე-ბინა კარგი ქალბა, კარგი დეღობა, კარგი ცოლობა...

ერთხელაც... რა არის მანც ეს ცხოვრება... ლამზირა ეზომი, კიბის მითან ივდა და ნიორს ნაყავდა როდინში, რომ ისევ იმ ოქრუაშვილის „იარუსი“ გაუჭერდა ზედ ჭიშკართან.

გადმოვიდა ოქრუაშვილი. წამოვიდა ლამზირასენ თმაშეკადარავებულები, მიზანსული, გაუბედურებულები... წაადგა თავზე.

- ლამზირა... - თქვა ისეთი ხმით, რომ ლამზირას გული დაეწევა სიბრალულთი. ყურმოვრით იცოდა ამისი გასაჰირო.

- რა და, - მარშანწინ ოქრუაშვილის იმ მოყვლელადგება, უყვლესივრო ცოლს სამუშაოდ თურქეთს წასვლა აეტება. აეტება, აეტება, რო ვერ გადაათქმეინეს, წავიდა კიდევ; ერთ თვეს იმუშავა, ორ თვეს... სამ თვეს... ფულიც გზავნა, ტანისა-მოსიც; მერე გაქრა და გაქრა - აღიან-კვალანად. ექება, ექება ქმარმა, ბევრიც გაიყიბ-გამოიყიბთა, „რესისთაც“ წავიდა თურქეთში, კვრაფერი გაივო.

ერთხელაც, სულ რომ აღარაინ ეღოდა, ოქრუაშვილის ცოლი თავს წაადგა და შვილი მოსთხოვა. დაიწყო უთავბოლოდ, - თურქეთში უნდა წავიყვანო, რა ექნა, ცხოვრებაში ყველაფერი ხდებოდა... აზისა მიყვარსო... იმასაც უყვარვარო... დედის ბარის მგაბატრონეაო... კაი შემოსავალი გვაქვსო... მეჩქარება, მანქანა მიცდისო.

ოქრუაშვილი მსხლის ქვეშ, მორზე ივდა. ზეღები ბენზინიანი პეონდა. მუხლებზე შვილი ევდა. წესიერად კვრაფერი გაეგო. ბოლოს ეს ხა თქვა:

- რასა პეეგობა, ქალო!..
- როგორ თუ რასა... - ძალიან გაუკვირდა ქალს. - ესა სტრუენიჯებია... ესეცა. ესა ქამელინია. ესაც საღამანდრები. პიო, თმა შევიღებე წითლათ. შენ რა, უკეთა გაგვად?!

ოქრუაშვილს ისეთი ერჩია, ჩითის ხალაითანი. თუცა, ეგ რადა შუამი იყო.

- მოვლედ, მიმავს ნათო!
- მიგავს რა, ცხვარა?! - გაბრანდა ოქრუაშვილი.
- სადაც შე, იქაც ჩემი შვილი! დედა ვარ! - წინ დაუდგა ქალი.

- შენა, არაა, ჯანდაბის იქითაც წასულხარ. ამას თავი დაანებე, თორე... - ოქრუაშვილი უსვამდა და უსვამდა ნათოს ბენზინიან ხელს კულულა თავზე.

- მამ არ მატჩან!
- არა! - მიუვი ოქრუაშვილმა. მაგრამ ამ დრო ნათო მუხლებიდან გადმოუხტა და მორთი ბღრიალი:
- დედაა... მინდა დედეთთანაა...

მთელი კანონმდებლობაც ეგ იყო.

დარნა ოქრუაშვილი მარტო, ერთი წელი იტანჯა. მეორე... და აბა, უხლა ლამზირას წინ დგას, ჭრის ოფლში იწურება და ბურღლუნებს რადაცას...

- მე რა გვიო, ბიჭო, მე რა გიმუელო... - თავს იატუნებს ლამზირა. ვითომ არ იცის, რით უშუკვლოს. ვითომ, - კვრაფერი მოუფიქრებია.

- რა და... რა და... ლამზირა! წამოშვევი ცოლათა! - გამწარებით ამოთქვა ოქრუაშვილმა.
- რამზირამ კიდევ, როდინს ხელი შეუშვა, ლურჯი თვალე-ბით სადაც შორს გაიხედა და თქვა:
- გამოგყვიბი, რათ არა...

ახლა სულ სხვანაირად უნდოდა გათხოვება. კაცი უნდა გადაერჩინათ... ნუგეში უნდა ეცა.

რედაქციაში მშობელთა წერილები ვეზონდის. ისინი მგორივე განვუშარტოთ, როგორ დაიცვან შვილების ჯანმრთელობა, კონკრეტულად, რასა საჭირო იმისათვის, რომ მათ შვილებს ჯანსაღი გბილები ჰქონდნენ. მათი თხოვნის შესასრულებლად რედაქციაში მოვიწვიც ცნობილი ექიმი-სტომატოლოგი, მდიდრის მეცნიერებათა დოქტორი თამარ შინზიაშვილი.



ჯანმრთელი შვილები ზრუნვა დენტალური ინჟინერ

ბავშვის ჩასხვიდან 17 წლამდე განუწყვეტელი მიმდინარეობს განვითარების პროცესი და რაც უფრო პატარაა ბავშვი, მით უფრო ინტენსიური და თავისებურია ეს პროცესი.

შზარდ ორგანიზმში მიმდინარე ცვლილებების თავისებურებებისა და ინტენსიურობის მიხედვით განასხვავებენ შემდეგ პერიოდებს: 1. მუცლადყოფნის (280 დღე), 2. ახალშობილობის (დაბადებიდან 2,5-3,5 კვირა), 3. ტუბუქოსირობის (1 წლამდე), 4. მცირეწლოვნობა (1-დან 3 წლამდე); 5. სკოლამდელი (3-დან 6 წლამდე), 6. სკოლის (6-დან 17 წლამდე), რომელიც იყოფა უბცროს, საშუალო და უფროსკლასელთა პერიოდებად.

1. მუცლადყოფნის პერიოდში ნაყოფის განვითარებაზე გავლენას ახდენს რიგი მექანიკური და მექანიკი ფაქტორები: რომელთა ზემოქმედება შეიძლება აყოს დაღებიც და უარყოფითიც. სწორედ ემბრიონული განვითარების პირველ სამი თვის განმავლობაში ყალიბდება კუნთების, სისხლძარღვების, ნერვული სისტემის სხვადასხვა პათოლოგიები, ებნასხის მიღამის ანომალიები და სიმახინჯეები. ორსულების მქორე ნახვერიდან იწყება დროებითი კბილების მინერალიზაცია, მინანქრის სტრუქტურის ჩამოყალიბება და მისი ქიმიური შემადგენლობის განსაზღვრა. ამიტომ დიდი მნიშვნელობა აქვს ორსულობის ფიზიოლოგიურ მიმდინარეობას ნაყოფის კბილის ქსოვილების სრულყოფილი ფორმირებისა-

თვის. ორსულთა ტოქსიკოზების დროს, დროებითი კბილების მინანქარზე ხშირად შეიმჩნევა სუსტად გაიორული უბნები და ფორმირდება არასრულფასოვანი სტრუქტურის კბილები. ასეთ კბილებს ინარჩუნებს ბავშვი დაბადების შემდეგაც - სიცოცხლის პირველი წლების განმავლობაში.

2. ახალშობილობის პერიოდში საკმაოდ ხშირია ფიზიოლოგიური ნორმებიდან გადახრა. ნორმალური მშობიარობის შემდეგაც კი შეიძლება ადვილად ჰქონდეს სამშობიარო ტრავმებს (სისხლხვედრებები, სამშობიარო სიმსივნეები და სხვა), რომლებმაც შემდგომში შესაძლებელია განაპირობოს ყბა-კბილთა სისტემის პათოლოგიური პროცესების ჩამოყალიბება.

ახალშობილებში ყბა-სახის მიდამოს გამოხატული მანკები იბოლი შესამჩნევია, ხოლო ნაყლებად გამოხატული - შეიძლება შეუმჩნეველი დარჩეს. თუკი ბავშვი ცუდად კიდებს ძუძუს პირს ან ენით ავლავანებს ჭმის დროს, ეს შეიძლება ხანმოკლე ლაგაბის მიზეზი იყოს. მოკლე, რბილი სახის ან მისი ფარული ნაპრალის არსებობისას ბავშვს ხშირად გადაცდება რძე. ასეთ შემთხვევაში აუცილებელია ბავშვი ვერტიკალურ მდგომარეობაში გვეყოფი.

ხელოვნური კვების დროს თავიდანვე გასათვალისწინებელია ახალშობილის ყბების და ყბა-სახის მიდამოს რბილი ქსოვილების აუცილებელი დატვირთვა, რასაც განაპირობებს მარჯვარას სიმკვრივე და ნაწიხვლეტის ზომა. როგორც ბუნებრივი, ასევე ხელოვნური კვების დროს ბავშვმა მისთვის საჭირო რბილი ნორმა დაახლოებით 12-15 წუთის განმავლობაში უნდა გამოიწვიოს.

3. ბუბუქოვრობის პერიოდში მავნე ჩვევებმა - თითების, ენის, ტუნების წინა შეიძლება გამოიწვიოს ყბა-კბილთა დეფორმაცია და ანომალიები. ბავშვის სიცოცხლის პირველი წლის განმავლობაში გრძელდება სარძევე კბილების ფორმირება - მინერალიზაცია და იწყება მუდმივი კბილების მინერალიზაცია.

4. მცირეწლოვანთა ანუ დროებითი კბილების ამოჭრის პერიოდს ხასიათდება ბავშვის ორგანიზმის ყველა ფუნქციონალური შესაძლებლობების თანდათანობითი სრულყოფითი. ამ პერიოდში ბავშვის ორგანიზმი განსაკუთრებით მგრძობიარეა ცხოვრების პირობების, რეჟიმის, კვების ხასიათის დარღვევების მიმართ, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს იმუნოლოგიური რეაქტიულობის დაქვეითება, ფუნქციური განვითარების დისპარმონია, ენდოკრინული დარღვევები... ეს კი თავის მხრივ განაპირობებს კბილის კარიესისა და პირის ღრუს ლორწოვანი გარსის დაავადებებს.

5. სკოლამდელი პერიოდისათვის დამახასიათებელია ბავშვის ორგანიზმის უფრო მეტად განვითარება, ამ დროს ყველაზე მეტად ვლინდება მრავალი სტრატეგიული დაავადება.

სკოლამდელი ასაკის ბავშვებში განსაკუთრებით გავრცელებულია კბილის კარიესი და მისი გართულებები მძიმე ანთებითი პროცესების სახით. ამასთან ხშირად აღინიშნება ყბა-კბილთა ანომალიები და დეფორმაციები.

6. სკოლის პერიოდი მოიცავს სამ ასაკობრივ ჯგუფს: 6-7-დან 10 წლამდე - უმცროსკლასელები; 10-დან 12-13 წლამდე - საშუალო და 12-13-დან 17 წლამდე - სქესობრივი მოწიფებისას.

დაწყებითი კლასების მოსწავლეების ფიზიკური განვითარება მჭიდრო კავშირშია კბილის კარიესის განვითარებასა და ინტენსიურობასთან, რაც განსაკუთრებით 6-7 და 10-11 წლის ასაკში შედარებით, ეს მაშინ, როცა ბავშვი იზრდება სიმაღლეში, მატულობს წონაში და კბილთა რიცხვაც ემატება.

6-7 წლის ასაკში შესაძლებელია გამოვლინდეს პაროდონტიტის პარაწოვან დაავადებების განვითარების რისკ-ფაქტორები ლარაფუნქციებისა და მავნე ჩვევების სახით (ფანქრის ან თითების კვება, ტუნების ლეკვა, ენის კბილებს შორის მოქცევა და სხვა).

არასწორი არტეულაგია, რომელიც კბილების ცვლასთან დაკავშირებით უკბილობით ვლინდება, ხშირად წინა კბილების მიდამოს ანომალიებს იწვევს, რაც ფორმალური კბილების არასრულყოფილ დატვირთვას განაპირობებს.

სქესობრივი მოწიფების წინა პერიოდში (12-13 წლის ასაკში) მინერალურ ნივთიერებათა მაქსიმალური რაოდენობა (მაშ შორის კალციუმი) ჩონჩხის შენებას ხშირდება და კბილის მინანქარში კალციუმის დაგროვების შესაძლებლობა მცირდება.

სქესობრივი მოწიფების პერიოდში (13-17 წ.) სასქესო ჯირკვლების ფუნქციონირებაში წარმოქმნილი არითმიის სხვადასხვა სახეები განაპირობებს ღრძილებისა და პირის ღრუს ლორწოვანი ეპითელიუმის ცილოვანი დარღვევას, აღვირბის გარემოს შემოქმედებისაგან დაცვის უნარს და ამინოაზოტის პაროდონტიტის მიმდინარე ანთებით და დისტროფიულ პროცესებს. ბავშვის განვითარების ეს პერიოდი ხასიათდება ორგანიზმის აქტიური ზრდით და ამიტომ ფრიად მნიშვნელოვანია მზარდი ორგანიზმისათვის მინერალური ნივთიერების დამატებითი მიწოდება, რაც ხელს შეუწყობს კარიესის დაავადების შემცირებას და თავიდან აცილებს.

მომავალში მშობლებმა უნდა იცოდეს, რომ შვილის კბილების ჯანმრთელობაზე ზრუნვა ჯერ კიდევ ჩანასახის მდგომარეობაში საჭირო, ე.ი. როცა დედა ფეხმძიმედაა.

ორსულობის პერიოდში ორსულსა და მომავალი ბავშვისათვის პროფილაქტიკურ ღონისძიებებს ერთდროულად ატარებენ ქალთა კონსულტაციისა და სტრატეგიული კბილურ ნეტის ექიმები. დაბადების შემდეგ ბავშვის კბილებზე დავიერებას ბავშვთა სტრატეგიული ახდენს. დროებითი კბილების ფორმირებისა და ამოჭრის პერიოდში უბნის პედაგოგიკური არეგულირებას რაციონალურ კვებას და ბავშვის გაჯინსაღებას. თუ ბავშვი ბაღში არ დადის, წელიწადში 2-ჯერ იზიანება სტრატეგიული, რომელსაც ვეკვლით გამოავლინონ და უმჯობესობს კბილის კარიესს, პაროდონტიტის ქსოვილებისა და პირის ღრუს ლორწოვანი გარსის დაავადებებს. საამისოდ მას ეხმარება ფიზიკური, რომლისთვისაც უცხო არ არის ადამიანის კბილი. იგი მოწოდებულია მოამზადოს ბავშვი კბილის პროფილაქტიკისა და მკურნალობისათვის. ექიმთან მისყვანად ბავშვის პირის ღრუს მოწიფებისათვის ზრუნვას საბავშვო ბაღი და სკოლა ინაწილებენ, (რა თქმა უნდა, პროფილაქტიკის დონეზე) და საჭიროების შემთხვევაში აგზავნიან მას სტრატეგიულთან.

მოკლივი კბილი ადამიანის ჯანმრთელობის საწინდარია და მის გარეგნობას სილამაზესაც მატებს.



ბაბო და დიანი

ბაბო და დიანი – ჰემპრიტი ქართველი ქალი, სამშობლოს მოტირახველი, ღვთის მადლიბეული, მისაბაძი და დუფიყარი...

ბაბო (ბარბარე) ნიკოლოზის ასული და დიანი – მეოცე საუკუნის საქართველოს კოლორიტული ფიგურა დაიბადა 1903 წლის ნეკესისთვის 24 რიცხვში და აღესრულა 1999 წლის 19 გიორგობისთვის. ამ ორ თარიღს შორის მთელი საუკუნეა გავლილი... მართლაც, მხრებით აგარა ამ ღვთისმოსავმა ქალბატონმა ქართველებით სახე მე-20 საუკუნე, ნახა მრავალი უცხოელები და მრავალზე უმრავლესი უმწარესი დღე; საკუთარ თავზე არაერთგვის გამოცხადა ის არაღამიანური სისასტიკე, რასაც ბოლშევიკები არსტოკორატების მიმართ იჩენდნენ.

ამ დიდებული ქალბატონის უმთავრესი აღნდგება ის გახლდათ, რომ ბუნდერების მწვერვალთან ჯურღმულებში გაღასროლლეს წამითი არ უღაბგათა ღვთისთვის, სამშობლოსთვის, აღმიანობისთვის... ის ყველგან ქართველ ქალების ეგალონად რჩებოდა...

დღითი დაობებული 2 წლის გოგონა მამის დედამ – აფხაზების უკანასკნელი მთავრის ასულმა თამარ შარვაშიძემ გზარდა. (თ. შარვაშიძის ძმა იყო პოეტი და სამოგალო მოღვაწე, საქართველოს დიდი პატიოტი გიორგი შარვაშიძე). გოგონას ობოლი ერქვა, თორემ დიდდა თამარის წყალობით საოცარ ფუფუნებაში იზრდებოდა. ქინ ბაბო მუდამ განსაკუთრებული კრძალებითა და სიყვარულით ისვენებდა აღმზრდელს, რომელმაც სანაქებო თვისებები ჩაუნერგა შვილიშვილს.

დადიანის ოჯახი ბანიძან თბილისში გაღმოვიდა საცხოვრებლად და გოგონა წმ. ნინოს კეთილშობილ ქალთა გამზნაშიში მიაბარეს.

სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ, ბაბომ ჯვარი სოონის გაბარდა დაიწერა აზნაურ ალიომა მასხარაშვილზე, რომელსაც ოქსფორდის უნივერსიტეტი ჰქონდა დამთავრებული. ნეფე-ღეღოფლის მეჯვარეები იყენენ მერი შარვაშიძე და ქაქუცა ხილოყაშვილი. აღ. მასხარაშვილი ჭითურის მარბათეის საბაღიების ერთ-ერთი მსხვილი მრეწველი იყო.

ახალჯვარდაწერილები ცხოვრობდნენ თბილისში, ორბელიანის ქუჩაზე, დიდებულდ მოწყობილ ოთხ-ოთახიან ბინაში, თუქვა, ხანმოკლე ამოხნდა თავსოვლის ხანა, – 1921 წლის თებერვალში, ბოლშევიკების შემოსვლის დამეს, მათი ოჯახიც, სხვა დიდგვარული ოჯახებთან ერთად ბაოუშში გაიქცა, საიდანაც კონსტანტინოპოლს გავიდნენ. ქალბატონი

ბაბო თავის მოგონებებში წერს: „კონსტანტინოპოლს მიღღვართ დიდებულ გემით, შღვა შვილიდა და ლამბაძე, დღეში – უკვე გაზაფხული. მიუახლოვითი საოცრად ვიწრო გასასვლელს, – უუცქერთ და ვფიქრობ: ეს აზხელა გემი როგორ გაიფლის ამ სიფიწროვებში. გემი შვიდიდა გაიფდა და კვლავ იფივე სურათი თვალწინ – იფივე ვიწრო გასასვლელი – ეს იყო წარმგატი სანახაობა – ბოსფორი... გემზე ბეერი ქართველია, ყველა სევიდანად გასცქერის მიმავალ დრუბლებს...

არასოდეს დამეიფივლებამამჩემის, კოკი დადიანის მწუხარე სახე, – მის თვალებში ამერად ირეკლებოდა საქართველოსთან სამუდამო განშორების ავი წინათგრძნობა...“

სამშობლოდან ოცდებული ქართველები კონსტანტინოპოლში დროებით დარჩნენ, შერე კი პარიზში დასახლდნენ, თუქმა, ბაბო დადიანმა ვერ შეიგდო დაიდი ცხოვრება უცხო ცის ქვეშ და მეუღლესთან ერთად, პატარა შვილით, სამშობლოში დაბრუნდა.

მეუღრო ბინა შეიძისეს, ერთხანს თიბქმის ნორმალურად აუწყო ცხოვრება, მაგრამ, სულ მალე, ქარიშხლიანი გზაწერილები დაიწყო... ალიომა პირველად დაბაგამირეს 1924 წელს, ჯერ ჩეკუს სარდალში გამოამწყვდიეს, შერე კი ორთაჭალის საგუბერნიო ციხეში გაღაიყვანეს, საღაც პატიმრობაში ჰყავდით უწმინდესი და უნეგარესი კათოლიკოს-პატრიარქი ამბროსი ხელადა და მიკრიპოღიტი კალისტრატე ციხეებში. ბაბო დადიანი თავის დღიურში წერს: „მუდამ დღე ვგზავნიდი სადილებს, ოთხშაბათსა და პარასკევს – აუცილებლად სამარხოს, რის გამოც პატრიარქმა ამბროსიმ წერილი გამომიგზავნა მადლობის ნიშნად. მე ალიოშის სახვის უფლება არ მქონდა, ვინაშინ გამოთხოვნი მიიყოფებოდა. მასთან ერთად ბეერი ჩვენი ახლობელი იყო პოღეოკურზე დაბაგამირებული... რომელიმე მათგანი ფანჯარაში რომ გამოხნდებოდა და პირჯვარის გაღაიწურდა, ეს ნიშნავდა, მცველითვის მეთქვა: ხელადასთან ან ცინცაქმთან მივღებოქმეთქი და ისიც უკუიყმანილ გამბატებოდა. მათთან რომ მივიღიდი, ჩემი ალიომა იქვე ახლოს გაიფილიდა და ასე დღეინახვდით ერთმანეთს. ამ დროს უკვე ორი შვილის ღღა ვიყავი.“

გარკვეული პერიოდის შემდეგ ბოულდინდელად ამხისგია გამოცხადეს და ალიომა ოჯახს დაუბრუნდა. თითქმის კვლავ ნორმალურად აუწყო ყველაფერი, მაგრამ 1931 წელს ისევ დაბაგამირეს და ერთი წლის შემდეგ სარდაოეში გაღადასახლეს, საღაც ერთგულმა შეუღლდნენ ჩააკითხა, მცირეწლოვან შვილებთან ერთად და მძიმე პირობების მიუხედავად გაღადასახლების ვადის გასვლამდე იქ დარჩა.



გათავისუფლების შემდეგ კვლავ თბილისს დაბურუნდნენ და შემოდგომის დარივით მცირე ხნით დაუღვია ბუნდითი ღვინო, თუმცა, სულ მალე 37 წელი მოვიდა და ახერხდა უკვე უკანასკნელად დაბაგამირეს ალიოშა, ბაბო კი ოროთახიანი ბინიდან 7 კვარდავალ-მეტრანი, უფხარო ოთახში გადაიყვანეს, ოპერის თეატრის მახლობლად. ოთახში ბავშვების საწოლებზე ძივის თავსებობდა, თავად კი დია აივანზე იწვა; – სამი წელი საბანზე ათივალ და აწვიმდა...

ქალბატონი ბაბო იყო თავგანწირული ღვინო და თავგანწირულად ერთგული მეუღლე. ერთხელ, ციხის კარებთან მუხლებდაწვევების ვიდავამ უთხრა: ალიოშა მანქანაზე დაიწინა, მგონი როსტოვისკენ წაიყვანეს. ამის გაგება იყო და, შეიღებო ახლოვანის დასოვრა, თავად კი როსტოვში წავიდა, რადგან ეშელონები იქ იდგა. აი, რას წერს დიურნი: „ჩავედი როსტოვში, იქნაღ წავედი ცოცხა მოშორებით, სადაც უამრავი ეშელონი იდგა. დიდი გაჭირვებით გადავხოხი მორეზზე და მივახლოვდი პატიმრებს სახეს ერთ დიდ საბარგო მაგარებელს, – ვეძახდი ალიოშას, ვეძახდი ხმაშადა, გავევიროდი... ჩამოვიარე მთელი გრძელი ეშელონი, მერე გავეტიე ამ მაგარებლის ქვეშ და მეორე ლიანდაგზე გავლოდი ასეთივე შემადგენლობის მაგარებელს მივადექი, შევიხიბდი საბარგო ვაგონებში ჩაჭვილი პაგარა ფანჯრებს, დავრობი პირველი ვაგონიდან ბოლო ვაგონამდე, ვეძებდი, ვეძახდი, თავგანწირვით გავციოდი, მაგრამ საძარსებურე სიმუხლიდან არავინ შეპასუხებოდა. ამ სიმწარეში გავეგარე ორი დღე, მესამე დღეს კი შემახმნია ვიდავ ჩეკოსგმა და მიყვირა: „ვის ხარ შენ, ქალი, რა გინდა აქ, ახლავე მოშორდი აქაურობას, თორე შენც იმითანი ამოგაყოფინებ თავსო. შეშეშინდა, წარმოვიდგინე, რა უშეველებად ჩემს შევლებს უჩემოდ გავიქეცი საღვურზე, ავიღე ბოლითი და წაიშეღე თბილისში სამხენელი ვაგონით. მკვდარი და დაღლილი მივედი ჩემს შეილუკებთან იმ პაგარა, უფხარო ოთახში.“ (ამ ოთახს დიდი ბრძოლით დაღვინა თავი და სამი წლის შემდეგ დაიბრუნა თავის ოროთახიანი ბინა მერენისკი ქუჩაზე.)

ბაბო დადიანმა ორი შვილი გაზარდა – გიორგი და თათული, მაგრამ მათგან არ არჩევიდა თავისი მორღეს შვილს – ლუბა სათანას, რომელიც ომიანობის წლებში, ძიძის ოჯახში სკუმრობისას ჩამოიყვანა სამეგრელოდან, კალისგარეკ ცინცაძეს მონათელინა, თავად ნათლიად დაუღდა და დიდი შვილივით გაზარდა. გოგონას ფეხი ჰქონდა საოკრაციო, კეთილშობილმა დღობობლმა კი საუკეთესო სპეციალისტებთან უმკურნალა და მშრუნელობა არ დაუღია: – ის და მისი შვილები თავზე ევლებოდნენ თაბაშირში ჩასმულ პაგარას, რომელზეც ისე შეიყვარა თავისი ახალი ოჯახი, რომ 1951 წლის დეკემბერში, შუა აზიაში გადასახლებულეს თან გაჰყვა ყაზახეთში, მიუხედავად იმისა, რომ უფლება ჰქონდა დარჩენილიყო თავის მშობლებთან სამეგრელოში.

როცა ქალბატონი ბაბო დეკემბრის იმ შაბენელ დამეს ისვენება, ყოველთვის დიდი მადლიერებით ივსონება მემობელ სოძებს ქალს – ნადა გრეგორიანს, რომელმაც 17 მანეთი და უკანასკნელი კაპიკები ჯიბეში ჩაუყარა, – „არ ვართ ვედი, ვიცოდი, მეორე დღეს მისი შვილი ულუკუმაურად რჩებოდა, მაგრამ თვალყრემლიანი მხეწვეუბოდა და ჯიბეში ჩამაკუჭა“-ო. გადასახლებულეს მამური ბოხელი მიუზინეს სახეობურე-

ბლად, – „თხები გამორეკეს და ჩვენ მოგვათავსეს, წავინებს ყვბი გადავადრეთ და ისე გავფხიკეთ ჭკუკა და თხის განაბოდა. მერე მოვიდნენ ბათუმიდან და სოხუმდან გადასახლებული ბერძენები, მოგვეხვივნენ, გადავამშვიდეს, – ჩვენც თქვენს ჯღმში ვართო; მოგვიგანეს ჩავა და დავგვეგ, მოგვიგანეს საჭმელი,“ – კვითხულობთ დიურნი.

ყაზახეთში საშინელი წყალი იყო, თხრილიდან დიუნდნენ და ბალიშის პირში წურავდნენ, რადგან თოვლი ჭებივით იყო სასესე.

კაგორული შრომის მიუხედავად (80 კგ. ბამბა უნდა მუქროვით დღეში, აუგანელ სიხესსა და უწყლობაში), ბაბო დადიანმა უკიდურესად მძიმე პირობებზე შეძლო დიდი სიკეთის გაკეთება. აი, როგორ იხსენებს ამ ამბავს: „საავადყოფოში შემთხვევით წავაწყდი ერთ პაგარა ბიჭუნას – 10 წლის იქნებოდა. საავადყოფოს ეძახდნენ, თორემ რადაც ფიქრული ფარული იყო, – არც წამალი ჰქონდათ, არც საკევი. ეს ბიჭუნა რაჭოდან იყო, ღელდა მის მშობიარობას გადაჰყოლია და მამასთან და დაღინდვითანი ერთად იმყოფებოდა გადასახლებებში. აუადყოფმა ბავშვმა საჭმელი მიხივო. მამსინე გავიქეცი სახლში, მთელი გზა ვგაროდი და მოვთქვამდი მისი საცილობდი, ჩვენი ბული... რაც კი გამაჩნდა, ყველაფერი წავეღი და ვაჭამე... მას შემდეგ დღეში ორჯერ დადიოდი და დამქონდა საჭმელი და წყალი. ჩემი შვილებისთვის უნდა მომეკო, ის რომ გამომეკევა, მაგრამ მტკიცეად გადავწყვიდე ბავშვი გადავინახო. მეგობრები დამიღვინეს გვერდი – გადასვილები, ვარამაშვილები, ჩხატარაშვილები და ბახტაძეები. ზოგჯერ ისინი მიმზაღებდნენ სადილს და მე მიმქონდა; იქ სიარული არ იყო ადვილი – მაფხულში მუსლამელ მკვერში ვეფლობოდი, მამათრში კი – იმდენივე გლახმა... ღეთის შეწენით, დამიფხავა ამავე – ავიგანინებოდი დაავადებული ეს საოცრად გამზდარი, ჩონჩხის მსგავსად დალეული ბიჭუნა ორ თვეში მოვასულმეულე. ბოლის, მამასთან წასვლავ ღირინლო, ღედინაცვლის გამო და იძულებული ვავბო, ჩვენივე წამომეყვანა. ერთ ციდა ოთახში ძლივს ვეგვოდი სუთი სული. მე ვიწვი ჩემი შვილის შეკოწიწებული მავლის ქვეშ, – მხოლოდ თავი მქონდა გამოყოფილი. ჩემი რაჭუკა (ასე ვეძახდი, რადგან მქლონი ერქვა – მარქს-ენგელს-ლინინ-სტალინის პატივსაცემად) წაიყვანე ბერძენ მღვდლიან და მიენათლე – გიორგი დავურკი, ჩემი შვილის სახელი. ძალიან შეგვიყვარდა, უდრესად კეთილი და საინო ბიჭი იყო. ბებიას მისწერა რაჭუმა: ნათლია ბაბომ სიკვდილს გადამარჩინაო. ბებიასმამა კი ვრცელი მადლობის წურლი მომწერა – მთელი სოფელი შენ გაქვებს, შენ ყოფილხარ ნამდვილი „ბოლშევიკიკაო.“ ჩემ „ბოლშევიკობაზე“ ბერი ვიციხეთ...

რაჭუკა ჩვენზე ღრე გათავისუფლეს. თათულიმ აიღო ნებართვა და გამკენის აეროპორტში გაჰყვა გასაცემლობად ჩემს ქალიშვილს თვითმფრინავის დანსავამ ცრემლმორეულს უთქვამს: ნეგავი ჩვენ როდისდა გვეღირსება საქართველოში დაბრუნებაო. რაჭუკას თავისი განთავისუფლების ქალიშვილი შეუთავაზებია, – შენ ღვი ჩემს ნაცვლად, რას გავიგებს კომუნდნავი, სათვალავში სომ იმდენევე ვიწვიებო: – ეს იყო პაგარა ბიჭის მხრიდან ერთობ რაინდული საქციელი.“

ბაბო დადიანს არასდროს არავერი გამორჩებოდა, – სიციხლის ბოლო დღებამდე ყველაფერს სათანადო შეფასებას

აძლედა... მულამ აღფრთოვანებით იხსენებდა თავისი სიძის, მოქნაღაკე თნგომ ღვინაშვილის გმირულ მიქმედებას, რომელმაც ღილი რისკის ფასად გადასახლებაში ჩააკითხა მშვენიერ თათულს და სათანადო დოკუმენტების გარეშე წაითყვანა საცილო.

ქალბატონმა ბაბომ რეაბილიტაციის შემდეგ ღილი ძალიან სსმევიტა და კეთილი აღამიანების თანადრომით აღიღვინა თავი სამსახურში – ენათმეცნიერების ინსტიტუტში, თუმცა, მოგვიერთო ისევე ერთდობლდნენ, უმინოდათ მის გვერდით გამოჩენის. აი, როგორ იხსენებს ასეთ შემთხვევებს: „მეცნიერებათა აკადემიის დიდ დარბაზში, სამეცნიერო კონგრესი ვიყავი. ყველა თანამშრომლის დასწრება აუცილებელი იყო. მსოფლიო ჩემს გვერდით დარჩა თავისუფალი დავალი. მოვიდა ერთი ჩვენი თანამშრომელი, კომ-პარტიის წევრი და დაჯდა. მერე კი, რომ მოხედა და მე დამინახა, გვერდებენით წამოხვდა და კარებთან დადგა, – ჩემს გვერდით სკამზე ჯდომდა სახიფათოდ ჩათვალა... ერთხელაც, თანამშრომლის პანაშვილზე ვიყავი, ვეინა შემოდგომის საკუთარ სუსხიანი საღამო იყო, ჰეიკევი მუალ-რბილში აგანდა. უკვე კოისპირულად გავწივდა, წამოვიდა ნიაღვრები, – მეცეა გილის ფესხემელი და ვერ ვებედავი წასვლას, საგონებელი ჩავვარდი, არ ვიცილო, რა უნდა მექნა. ამ დროს მომიხალთვდა აკადემიკოსი თამაზ გამყრელიძე და თავისი მანქანით გავიღებე შემომთოვანა. მის გარდა სხვებიც იყვნენ მანქანებით, მაგრამ ამ დროით რაინდობა!“

...ბაბო დღიანინ უბედნიერესი იყო, როცა აღამიანში დირსეულ თვისებებს შეინიშნავდა, – ყველას ეგვოდა, ყველას ახარებდა, თუმცა, ყველაფერს გარკვეულ ჩარჩოებში გევა, არასდროს მღვარს არ გადავიდოდა და არც სხვის მისცემდა ამის უფლებას. თვითონ ხომ ყველა იმ თვისებით შემკული გახლდათ, რომელიც ქართველი ქალის გენეტიკაში ჩაქსოვილი, – მისი დღიად უბრალოება უმაღლესი იყრობდა ირგვლივმოყოფთა ყურადღებას – ათის კაცში გამოარჩევილი კეთილშობილების განსახიერებას. ორი დიდი მთავრის შთამომავალი ყველასაგან განსხვავებულად დრმა არისტოკრატიული დიმილით და დახვეწილი მხერებით.

ქალბატონი ბაბო თვალის ჩინებით უფრთხილდებოდა ფოტო-არქივს, რომელიც გადასახლებიდან გადასახლებაში დიდი გაბორბებით აგარა და მაინც მოახერხა შთომავალიობისთვის შემოენახა სახილოვან წინაპართა სახეები... მისი სიცოცხლის ბოლო წლებში რამდენჯერმე მოუწყო ამ ფოტოების გამოფენა, როგორც თბილისში, ისე – პარიზში.

თათული და გიორგი რომ დიდაჯახდნენ, ბაბოი (ასე შეარქვეს შვილიშვილებმა და ახლობლებიც ასე მიმართავდნენ) და მისი ვაზრდილი ღულა სარინაია ერთად ცხოვრობდნენ მერყისკის ქუჩაზე, მერე კი, ის სახლი რომ დაინგრა, დაღიანის ქუჩაზე გადავიდნენ, მერყისკის ბუღესავით პაწია ორთობიან ბინაში.

ბაბო დღიანინ სიკეთისთვის მულამ მოუღვლილი და უბერებელი იყო, – ღვინი და განი რომ გამოვფრთხივს საქართველოში და იყინებოდა მთელი ქვეყანა, მსოფიანმა ქალბატონმა ღამამ-ღამამი, ფუმფულა ბურთულებიანი ფანუქები მოგვიქსოვა ახლობლებს. ერთხელ მკითხა: ხომ კარგად გათბობს ახალი ფანუქებით და უხერხულად ვიგრძენი თვით, ძლივს შე-

კვარე: ჩასაცმულად ვერ ვიძებნებ, რელიეფივად ვინახავ თქვენს მოძღვნილ სხვა საწერებრითან ერთად-მეთქი; – მე გასათობლად მოგვიქსოვე და არა რელიეფივად, ოღონდ ჩაიყვი და როცა გაგიცილება, კიდეც მოგიქსოვი; – ამ დროს უკვე 90 წლის გახლდათ... სწორედ იმ პერიოდში, შაქარი და ნაიცი რომ აღარხდა იყო, დიდი გაბრუნებით ნაშრომ ერთ კილო შაქარს თათული რომ მოუტანდა, ნახევარი აუცილებლად მემობლად მცხოვრებ ნათულს ოჯახს უწილადებდა, მერევე სხვა ხევარზე კი ყველა შემსუფრნ ეპატივებოდა: მობრძანდით ჩემთან, გკბლ ჩაის დაგვალევისებით. მე დამაქრული ჩაი არ მოვივარ, რამეღვ სხვა დროს ყურადღებ არ მოუქცივია. იმ შიმშილობის წლებში კი თავისი ხელით მიყრიდა შაქარს, ევინა, მერიდებოდა. ქალიშვილი თუ ხეთი კაგლეგს მიუტანდა, სამს აუცილებლად გასცემდა, თითოს კი თავისთვის და ლუღისთვის დაიგოფუდა... ბაბო დღიანინ იყო აღამიანი, რომელიც მულამ სხვისი პატივისცემისთვის ირჯებოდა, არ ჰქონდა მისთვის მნიშვნელობა არც დიდებებს, არც რეგალიებს... ერთხელ, შამთრის სუსხიანი დღეს, მთელი სოფლიაკი შირაია თათული, ძლივს იშოვა ორიოდე ლიტრი ნათი და შინ მისულმა მსუბუქი საყვედურით უთხრა: რას ბრუნდებოდი, დედა, ამ გაუბედურებულ ქვეყანაში, ვერ წახვედი პარიზში, შეს და-მშებთან ერთადო?! ბაბომ ერთი კი მწყურავლად მსებდა და სმა არ ამოულოდა, მერე, მთელი თვე აღარ ელაპარაკებოდა.

ერთხელ მე ვკითხე: კონსტანტინოპოლიდან ნებისმიერ ქვეყანაში წახვიდოდი და დიდებულად მოიქცობოდი ცხოვრებას, აქ კი, კარგად იყოლოდი, კომუნისტებმა ხერს არ დაგეყრიდნენ, რაგომ ჩამოხვედი-მეთქი? – ფიქრებში წასულმა მიპასუხა: შვილები ქართველებად უნდა გამეზარდო! (!!!)

კომუნისტების მეობის ხანაში, ეკლესია-მონასტრების დარბევის ეპოქაში, წირებაზე თუ ერთი მლოცველი დღვა, ის ერთიც ბაბო დღიანინ იყო, – ქალი, რომელიც აბობს მოთმინებით იგანდა აბორგებულ განსაცდლებს და ქედადრეკილი, პირუთენელი მეურველობით ემიდებოდა უმძიმეს ჯვარს უმოწყალო აღმართ-დადმარობებზე... უფლის ამ თავდავლებული ერთგულებისთვის კი ცხოვრებას დაისმე, უწმიდესმა და უნეტარესმა ილია II-მ სინოდის გადაწყვეტილებით, წმ. გიორგის I ხარისხის ორდენით დაავადლოვად ღვთის მადიდებელი მანდილოსანი.

წარმოუდგენელი კავკასიუმებით დამძიმებულ ასწლეულს ფეხდაფეხ სდია ბაბო დღიანინა და საუკუნის მსწერულს, 96 წლის ასაკში მიიყვალა ძალითა და სიკეთით სასუქი.

... სიონის გეგმარდა კვლავპერტი ცრემლად იღვრებოდნენ, საგები საკმარად ეთხოვებოდნენ, დღე-მარე კი ბუბუნა მხით მაიცილებდა დიად ქალბატონს...

P.S. ბაბო დღიანინა ფოტო-არქივთან ერთად შთამომავლობის დაფოტვა აკანკალებული ხელით დაწერილი დღიური, რომელსაც მსხვილ-მსხვილი ცრემლები აშჩენია.

სწორედ მის საუკუნოვან ცხოვრებას ცრემლიან მოგონებაზე დაყრდნობით მზადდება წიგნი, რომელსაც ბაბო დღიანის დაბადების 100 წლისთავთან დაკავშირებით იხილავს მკითხველი.

ჩვევები

შეჯავდი რომ გრძობინებენ

სულია და მოქმედებელი სამხარულო ნებისმიერ დასახლებულ საბაჟოზე. დროს უმეტეს წაწილს ქალები ხომ სწორედ თქვენ გრძობენ. დაუმუშავებელია სიყვარული

რანი ჭეჭიანი ჭრუჭის ჩაგდება, ან ნაუკეთილად გარეცხვა. ამიგონ გთავაზობთ რამდენიმე რჩევას, რაც აუცილებლად გამოგადგამთ.

ფაიფურები და ქაშახნები

ფაიფურისა და ქაშახნის ჭურჭელი თბილ სახანაო წყალში გარეცხეთ და მერე ცივი წყალში გადააღებთ - ცხელში წყალში შესაძლოა ჭეჭური დამალვის და ოქროს ვარაუგ მოამოწონოს. თუკი სურვილი გაქვდა, თუფში სილით ან მარნისა და მშრის ნაბადით გაწმინდეთ. სიდა შესანიშნავად ამოიწმინდა ფაიფურისა და ქაშახნის ფინგების ჩაისა და აიხალკუს. გარეცხილი ჭურჭელი რომ ბრწყინებულს და კრიალბულს, ჩაის გილითი გაამშრალეთ. ფინგის დახეცვრებული ფაიფურის ჩაიდაი თბილი სიდაში წყლით გარეცხეთ, კარგად გააღებეთ და პირველ დაბადით, რომ დაიწროვოს. თუ ჩაიდანს ხშირად არ ხმარობთ, სუკეთ

ფიკური სურის გასაქრობად ფსკერზე მაქრის ნაგები მოათავსეთ. ცხვირიდან ნალღის მისამართებლად კი ჩაიდანში მღვდარე სიდაში წყალში ჩაახსიეთ (1 ჩაის კოვში 1 ჭიქა წყალზე), სუფი დახეცვრით და მუკუთეთ. 2-3 საათის შემდეგ ხშირად გადაადქეთ და მღვდარე გამოაღეთ. ქაშახნის ნაკეთობის გამოსაბრუნებლად წყალშიადა ერთხელ ციფწყალში ჩააწყლეთ და ხელ-ხელა მიუყვანეთ ღვლამდე ადუელი 15 წუთს და წყალშივე გააიეთ. გაგხილი ფაიფურის და ქაშახნის ჭურჭლის დაწებება ხაჭისა და ხიმაღურის ხსარვის ფაიფურებში მასით შეგძლიათ.

შეჯავდი

ფერხელის კოვებში ყოველთვის იბრწყინებს, თუკი ხმარებისათავე მღვდარე სიდაში წყალში ჩაუშვებთ, კერძოს ერთხელ კი ხიმაღურისა თბილი წყლით გარეცხებთ. გამაგებელი სუფრის ფერხელეული და მელქიორის ნაკეთობა

ბანი ნიერის ნაფრეცხვების კონტენტირებულ ხახარში ადუელი. მოიოქროთ ჭურჭელს კვერცხის ცილაში დასველებული ფლანელით წშაღებინ.

კოვლი

ბროლის ჭურჭელი ცხელ წყლებთან მუქდება და ბრწყინებულს კარგავს. თბილ სახანის წყალში გარეცხილი ფეკურები 2 სუფრის კოვში კიბის ფინგის ან ცარკისა და ორი სუფრის კოვში თბილი წყლის ნარევი ან სახანელი გაწმინდეთ და შაღის

ნაქრთ გააბრალეთ. ბროლის ღარკას მუწეზე ჩაგები მშრისა და მარლას ფოთი მოამოწონეთ. ბროლის ჭურჭელს ნუ გაამოწონ, უჭობებია, სულის გილითი გაამშრალეთ. ამ დროს ფეკურები და სარხები ფეხის ძირით, კი არა, ყურებით უნდა გავსოთ.

შინა

შინის ჭურჭელი, სახურველია, მარლაცულით გარეცხით და შემდეგ ცივი წყალში გააიეთ. თუ სარეცხ წყალში ამ დროს ლიმონის ქერქს ჩააგდებთ, თქვენი

ჭურჭელი განსაკუთრებულ ბრწყინებულებას შეიძენს, რეცხვის დროს შეგძლიათ წყრითად დაჭრილი კარგითვის ნარევიც გამოიყენოთ.

შეჯავდი, გრძობინა და შაჟავდი

გულზე ხელი დადეთ და თქვით, რომელ თქვენგანს სიხალბეა გახს გამოამაბილქვას და ცხისბადან გამოებულს გაჭეჭვრებული ქვაბებისა და გოჭვის ხეზე? დადეთ, არცის. ამ პრობლემის სულ თიდად მოაგვარებთ, თუ ჩვეის რჩევას გაითავალსწინებთ:

რაც შეიძლება დლი მოკლეობის ქვაბში ან გარეში ჩაახსიეთ კარგეკერი (გვეწერი) სიდას და სარეცხი ფინგითი გავრებული წყალში, ჩაგვრთ ჭეჭიანი ჯამ-ჭურჭელი და ხელ ციფზე 2 საათის განმავლობაში ადუელი. შემდეგ, კარგად გაიეთ ცივი მღვდარე წყალში. ვეწრეწურით, მუღეთ ყოველგვარ მოილოდის გადააბრუნებთ.

დაშავდა

დაშავდა

კაპალი

კაქლისებრთა ოჯახში შედის. შაღალი გუმბათისებური ხეა, ყვევის ამირლმასით, ნაყოფი სექტემბერში მწიფდება.

ჩის სამკურნალოდ ხმარობენ ქართულ ხალხურ მედიცინაში ეგნების წინააღმდეგ დლი უკვეტრობითი იყვინებ წყნისა და ჩიელ მწიფე ნაყოფებს. კაქს მეუი კონტეკეების და შუა ყურის ანთების სამკურნალოდ გამოიყენება.

კაქსი გული 54-74 პროცენტ მუთს, 21 პროცენტ ცილასი ნიოთიერებებს, ვიგამბის B და პროვიტამინ A-ს შეიცავს. იგი საუკეთესო გემვისა და მკვდა ყუთიათი. საჭმელად გამოიყენება ნაგურაღერი და ჩაირგვარე ტიბოლეულის ხსით (პალა, კახეთი, გორი, მურაბა და სხვა).

აღნიშნავთა, ფოთლების ჩაის სამკურნალო თვისებები. 50 გრ ჩაიენი 1 ლიტრ წყალზე სასარგებლოა: ეწერალო სრეულებების, მრგვალო ჭიჭის წინააღმდეგ და კუჭ-ნაწლავის კარგის სამკურნალოდ. აღნიშნავთ, რომ იგი დაბოკით დაბადებულმა მაქრის შემეცლებლის ყურბრის მარძაში.

კაკალი შეეძინა მწიფე ნაყოფი დლი რაიფინებით გამოიყენება მურაბისათვის, კაკლის ხეში შეეძინა მკაცრია და ფერწმინდათის საჭირო ლევის შაღალია. ხილი, კაკლის მურეწი უკეთესობის საბაჟო ხელეულობა.

კაკლის ფოთლების ჩაიენი ან ხანარში კარგია რაქიგინა ბავშვების აბაზანურ ბისათვის.

აღაგებნად მუწეზე ნაყოფი მღვდარა მსკერძანის მერით და კარგითიათ. ამიგონ ვიგამბინათა, კონტეკრავის საუკეთესო შაღალს მიგობაღებენ. ვიგამბის C-ს შემეცლებლას ფოთლებში დააა.

ბუნებრივობის ხალხური მედიცინა ფოთილას და წინგის მრავალი დაავადებობის იყვინებ, კერძოდ, კუჭ-ნაწლავის ანთებისა და გვილვის, ფერწკლებლის, ჩიჭვის, გურეკულობის, ხილისა, ბუხალის, ნიკრის ქარის, სიყვილობის, ხისხლანი ხელის სამკურნალოდ, აგრეთვე ხმარობენ კომპრესებლად მუტუქური ქილღის მუტუქობათვის დახეიქვისას.

კომპანები

კოწახურისებრთა ოჯახის წარმომადგენელია. კოწახური 2-3 მ. სიმაღლის ბუჩქია ძლიერი ფეხითა და ღარგულბუნეული კლონებრები. ნაყოფი წითელი წაგრძობლები კერძოდ, ყვევის მის-ბუნების, მწიფობა აგვისტო-სექტემბერში. მგებრები ბუჩქებზე შუა მდინარეზე კაკალია. მათე, სახასიათო ნიჭის ნაყოფია. საჭიროებელს ფრთხილად გარეცხვებელი.

პარაგ ბურბურის, რომელსაც ქრონიკული ჰეპატიტის, ქოლენოსტიტის და ნალღის ბუჭის კნეტიგინი დაავადების დროს იყვინებ.

ამიგონ 5 პროცენტებულ მაქრისა და 6-7 პროცენტ ვამლის მუგავს შეიძებს, მათგან ნაგურაღერი მურისა, ლიმონის, კახეჭვის, გამაგურებულ სამსქლებს, სინარება კუბანბრანოს, ცხილბად კოწახურის ლიოტორი.

საღვრავრავობის ქვეყნში ნარევიარ სხვების კოწახურის არეკარავს იყვინებ სისხლბუნის მუტუქებრებლად, ნალღისებრის გამომღებრებლად ეწენის გაღლებლის სარჩინაღლებლად, მღვდარის, კუჭისა და თორმეტიგვარ ნაწლავის წყლულის მკურნალობისათვის.

ფინგის მღვრავლი ფოთლები შეიძებს C და E ვიგამბინებს. ვარდა ამისა, ნილბუნების ბურბურის, რომელზე სისხლის წვეგის დაბლა სწავს და აძლიერებს ფოთლის ლფას.

ბუნებრივად მედიცინა კოწახურის ფეხებია და ქვერს ნაყენის სახით იყვინება: ხანგარის ჩაის კოვმ დაქუმატებულ ქვერს ან ფეხებს ასანბნი ერთი ჩაის ჭიქა მღვდარე წყალს და დღეში 2 ჩაის ჭიქას სიფინ ლილღოს, თორმეტის კნეტიგინი დაავადების, სიყვილობის, თორმეტისა და ხანარულ ბუჭის ანთების, განსაკუთრებით ნიკრის ქარის, რეკამგამბის და წყუკავის დროს.

ფეხებისაგან, რომელიც 2-5 პროცენტ ალკოჰოლის მუგავს, ოღებრ პრე-

მასალა მოწინააღმდეგე ბავშვს ხიმაღურისა და შავიმ შავიმისის ნაწარმის მიმღებლი

საახადნ დო სუფრა



გოზინაჲი

ვიდრე „სამზარეულოს კარს შევადებო“, მოახლოებულ ახალ წელს მოვლოლოყეთ. მშვიდობა ჰქონილეს ჩვენს ქვეყანას, სიხარულს, შრომის ხალხს, ოჯახის სიმკვიცეს და გამარჯვლებას ვისურვებთ.

გრადიციულად, ქართული სახაბაწლო სუფრის ნუგბარად გომინაჲია მიხსენულია. ვისაჲ არასილეს გავიკეთებოთ გომინაჲი, მოილით ერთად მოეპამბლით.

მასალა: 500 გრამი თეთრი ნივთი, 400 გრამი თეთრი თაფლი, მუ-თხილად ჩაის ჰჭია შაქარი.

შერეული დანი ძალიან თხლად (სიფრიფანად) დაჭერით ნივთში, მოათავსეთ გაბჭურის დიდ გაფაჲე და შეღვით წინასწარ გაბჭურებულ, მაგრამ ჩამჭრად აირღუმელში. გამოილით მამის, როღესაჲ ლუბელი გაკი-ვლება და შერეილებულ ნივთს სულს შებერეთით მოთილით ქერელი; ამის შემდეგ ბრგველიძირიან ადუმინის ან თუჯის ქვაბში, გენბავით სახე-ლურიან თუჯის ღრმა გაფაჲე მოათავსეთ თაფლი და დაღვით ძალიან

ნამ ცეცხლზე (თაფლი სწრაფად ქაფდება და არ გაღმოვილით), თან გა-მუღმბით ურეთ ხის კოვბით, იმღენ ხანს, ვიდრე თაფლი მოიწვევა (თა-ფლის მოწვევას ანუ მოყვანას ერთი საათი და მოგჯერ მეტი დროჲ სჭი-რდება), რომ გაივით, მოყვანილია თუ არა თაფლი, ერთი წვეთი ჩა-უშვით წყლიან ჰჭიქაში. თუ წვეთი დარისგაღლება კარამელით, თა-ფლი მოყვანილია და შეგიძლიათ ჩაყართი ნივთში, მოაფრქვითით შა-ქრის ფხენილი, სწრაფად და ენერგიულად ურეთი 3 წუთი და გაღმი-ლით წინასწარ მომზადებულ სველ ფიქარზე. გაბარგველებით თუ არა გომინაჲს, მამსენე დაჭერით (რომისასებურად).

თუ გომინაჲს გაკეთებისთვის დრო ან საშუალება არ გავქეთ, ერთ ჰჭია დაჭრად ნივთს შუურეთი სახეყარი ჩაის ჰჭია თაფლი, მოათავსეთ შესაფერის ფილაში და ტპიბეულეთიან ერთად დაღვით სუფრად. (ეს ჩემი ახაბაღვად დისახდისობის დროს მოვიფიქრე და ახლად მახსოვს მისი გემო).

ნაჲსნაჲი „ნათუნია“

მასალა: 4 კვერციხე, 2 ჩაის ჰჭია შაქრის ფხენილი, 250 გრამი კარაჲი, 200 გრამი არაგინი, 7 ჩაის კოვბი კაკაო, 3 სუფრის კოვბი რძე, 1 ჩაის კოვბი სიდა, 300 გრამი დამჭიქვილი ან დაჭრილი ნივთი.

ოთხი კვერცხის გულს და ერთი ჩაის ჰჭია შაქრის ფხენილი ათქვიფეთ და კარგად, გათეთრებამდე, დაუმატეთ წინასწარ გაღობილი (და არა ცეცხლზე დაღმარ) 200 გრამ კარაჲს და 1 ჰჭია არაგინს, რომელშიც გახსნილია სიდა; აურეთით ძალიან კარგად, ისე, რომ მიილით ერთგვა-როგინი მასა (არაგინს არ შეაყოლით ძირში დაფრთვილი სითხე) და შე-აბული იმღენ ფჭილს, რომ მიილით შობიერი სიმკვრივის ცომი; ცომი იყოფა სამ ნაწილად. ცომის ყოველ გაბრგველებულ ნაწილს გემოდან უნდა წაეჭვას ნივთის გული („ნახისკა“), რომლიც მზადდება შემდეგნა-

ირად: გათეთრებამდე ათქვიფოთ ოთხ კვერცხის ცილაში ერთი ნივთს და ერთ ჰჭია შაქარს; აურეთ კარგად და ყოფთ (თაფლის შობით) საშად ხაცხობ ყალიბში ან გაბჭურის გაფაჲე აბრგველებით ცომის ერთ ნა-წილს. მოფენთ ნივთს „ნახისკით“. დაღვით გემოდან გაბრგველებულ ცომს, ისევე ნივთს ფხენს. და ა.შ. საშევე ცომის ერთმანეთზე მოთიყუ-ბის შემდეგ შეღვამით გამოისცხობად გაბჭურიაში.

გამოსტყვარ „ნათუნიას“ გემოდან გაღვსეთით „მოკოლადის კრემი“, რომელიც მზადდება შემდეგნაირად: კაკაო, შაქრის ფხენილი, კარაჲი, რძე, აურეთით კარგად, დაღვით ცეცხლზე და მოიყვანეთ ადუღებამდე.

შიღებული კრემი თანაბრად გადანაწილეთ ნაქსეთარზე და შეაღამა-მეთ ანუ „მოამინქურეთ“.

ჰჲჲჲჲჲ

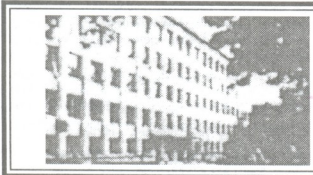
ბურჯაკის მოხარშული თავი და გულღვილი დაჭერით მომიღეთ ნა-ჭრებად (ლუკმებად); დანაყეთ ორი თავი სიორი, შუურეთით ორი ჩაის კოვბი სხელი ქანში, ოთხი ჩაის კოვბი ქონდარი, სამი ჩაის კოვბი ყვი-თლი სუნელი, სახეყარი ჩაის კოვბი წითელი პილალი, ეს ყველა-ფერი გახსენით სახეყარ ჩაის ჰჭია ბროწუკლის წვეწმში, სიორეს უყა-ვით თქვიენ გემოვნებით მარლი და სუნელების ნაზავით შეანელით

კუჭმაჲი. გახსნეთ გემო, თუ მარლი ან რომელიმე სუნელი აკალი, დაუმატეთ თქვიენ გემოვნებით. გამზადებული კუჭმაჲი გაღაბგანეთ მომინანქრებულ ქვაბში და შეღვით მაყიყარში. როგა დაჭჭორლებით გაღმილით გაფაჲე, გაბახელებით და სუფრანე მიგანამდე მორთეთ ბროწუკლის მარცვლებით. ასე მომზადებული კუჭმაჲი დიდხანს ძლიებს.

თჲჲჲჲჲჲჲჲჲ

რა გავინით, ამისაჲ თვის წესი აქვს. აღულებულ ცხელ წყალში ჩაყარეთ დაფნის 5-6 ფითილი, ჩაახსით ერთი ლუხის ჰჭია მშარი, 20 მარცვლი შავი პილალი, მარლი იმღენ, რომ ოღნაჲ მლაჲე იყოს. 2-3 წუთის შემდეგ ჩაღეთ შიგ გაფსოთავებული

დაჭურული თიხი, ადუღეთ 15-20 წუთი, შეამოწმეთ, მზად არის თუ არა და შემდეგ გაღმილით ცეცხლიდან. იმ ლეს თუ თევზს მილიანად ვერ მოიხმართ, ნაჭრები ჩააწვეეთ მომინანქრებულ ჭურჭელში, მოხალეთ სა-ხარმს თავი, დაახსით და შეინახეთ მაყიყარში.



რედაქციის მისამართი:
280096, ქ. თბილისი,
მ. კობახაშვილი ქ. №14.
V ხართული
რედაქტორის
ტელეფონი:
99-98-71

ოთხ გვერდზე მეტ ნაბეჭდ მასალას ნუ შემოგვთავაზებთ

ბრეიტა ბარბოს სიღვებლო



სეთი სახე კამერის წინ საუკუნეში ერთხელ თუ გამოსწვდა, — ასე შეფასა იგი რეჟისორმა მორიელ სტილერმა.

მას შემდეგ ათობით წელი გაიდა, რაც მწევენირი სტოკოლმელი გამყიდველი ქალი პირველად გამოჩნდა ეკრანზე. „კინემატოგრაფის ჯიჯონა“ — ასე უწოდებდნენ გარბოს, არა მხოლოდ იმიტომ სილამაზის გამო, გრეტა მონა ლისა მსგავსად რაღაც იდუმალი მომზიდაობის პატრინი გახლდა.

დაიბადა 1905 წლის 18 სექტემბერს სტოკოლმში, მესამე შვილი გახლდათ კარლ ალფრედისა და ანა გუსტაფსონის ღარიბულ ოჯახში.

17 წლისამ სამეფო დრამატული თეატრის სასცენო სკოლაში ჩააბარა, სადაც ორმოცდათი აბტურენტიანდ იმ მხოლოდ ექვსი მიაღეს.

რეჟისორმა მორიელ სტილერმა გრეტა თავის ფილმში მიიწვია, „საკა ისტეტ ბურლინგე“, — ასე ერქვა სურათს, ამის შემდეგ მუსიკავაზა იტალიელი გრაფინას ელზაბეტ დონის როლი.

მორიელ სტილერის ნამუშევრებით აღფრთოვანებული იყვნენ ენშენსტეინი და ჩაპლინი. მან ათობით ფილმი გადაიღო, მაგრამ თავად რეჟისორი საკუთარ უძიაგრეს ქმნილებად და აღმოჩინად გრეტა გარბოს მიიჩვენდა.

სტილერი მსახიობს აიძულებდა დავეცა დიუტა, რისი წყალობითაც მან წონაში 14 კილო დაკლო. რეჟისორი თვლიდა, რომ გრეტა საერთოდ არ უნდა გათხოვდყოფი, რადგან პირადი ცხოვრება ხელს შეუშლიდა ვარსკვლავის კარიერის შექმნაში. თავად გარბოს მომავალი უფრო სხვაგვარად წარმოედგინა. გადაღებებზე იგი იმდროინდელ კუმბორს ჯონ ვილბერტს შეუხდა და მისით იყო გატაცებული.

1925 წელს გრეტა გარბო და მორიელ სტილერი ამერიკაში, ლოს-ანჯელესში ჩაედინენ. მათ აღფრთოვანებით შეხვდნენ ფრმა „მეტრო გოლდენ მაიერის“ წარმომადგენლები.

პოლიუდში ყოფნის პირველი წლები არც თუ სასიხარულო გამოდგა. სახლიდან ცდი ამბები მიდიდა. 1926 წელს ერთ-ერთი ფილმის გადაღებისას გრეტამ უფროსი დის გარდაცვალება შეიტყო, რაც მძიმედ განიცავდა, მაგრამ სამშობლოში დაბრუნება ვერ შეძლო.

მალე „მეტრო გოლდენ მაიერში“ „დელოიდ კრისტინეს“ გადაღებები დაიწვეს და მას მუსიკავაზის როლი, რომელზეც ოცნებობდა. ფილმის შექმნელებს საკლებად ანტიტრესებელი დიდიფლის ისტორიული სახე, მათ სასიყვარულო რომანი სურდათ. გარბოს ეს არ მოსწონდა. მისი პარტნიორი ჯონ ვილბერტა გახლდათ. რეჟისორი რობერტ მამულიანი იხსენებდა, რომ ვარსკვლავს მსახიობის ფიჯინზე თავისებური წარმოდგენა ჰქონდა. საცარიე, მაგრამ თავმჯივებული თუმბორის პატრინი გახლდათ. ერთი სიტყვით, თვითნაბად არტისტი — „ზეციის საწყურია“.

„მეტრო გოლდენ მაიერის“ დირექტორებთან რეჟისორ სტილერს უთანხმოება ჰქონდა, თანაც ავადმყოფობდა. 1928 წელს იგი გარდაიცვალა. მოგვიანებით ამ ფრამასთან გარბოსაც გურთუღდა ურთიერთობა. სტელა ძირითადად გასართობი ფილმებზე მუშაობდა, გრეტას კი საისტრუქტურული როლები სურდა.

1928 წელს სახელგანთქმული მსახიობი სამშობლოში პირველად დაბრუნდა. იქ ყოფნისას ის და მისი შვილები გრაფის ოჯახში ტისტადის ციხისძირებში დაატყა. გარბოსთვის გამოყოფილი ოთახის ფანჯრებიდან შეედეთის ულამაზესი ბუნება იმდებოდა. გრეტა სასახლის სახურავზე აღიდა და ზამთრის მშეს ეფიცებოდა. მეგობრებთან ერთად თხილადურებითაც სრავლებდა. ამის შემდეგ მსახიობი ტისტადში ხშირად ჩადიდა და თავს ისე გარბობდა, როგორც საკუთარ სახლში.

ფილმი „დელოიდ კრისტინე“ დიდი მოწონებით მიიღო რეჟებლმა. მოგვიანებით გარბო საიამონებთან იმხენდა წერჩილის მონათბობის იმის შესახებ, რომ როცა ინგლისის თავზე ეუმბარები ცვიოდა, ის თურქი ლონდონის თავმჯივარში ამ ფილმს უყურებდა.

შემდგომში კინორეჟისორები საიამის გარბობით აღნიშნავდა, რომ დედოფალ კრისტინეს წარმონიქვაში მას დიდი წვლილი მიუძღოდა.

ცნობილი რომანის „ქალი კამელებით“ ოცდაექვსი ეკრანისხაციანი (პირველი ვერსია 1907 წელს გამოვიდა დანიამი), გრეტა ყველა შემსრულებელზე საუკეთესო აღმოჩნდა. ასე თვლიდა რომანის ავტორის ქალიშვილი. ფილმის მსურველზე თავიანისივე მღვდის შორის მათ მე დუნის მუღვლეც გახლდათ.

გრეტას პარტნიორი ამ სურათში რობერტ ტელერი „კარგად აღზრდილი პარიზენა“ გახლდათ. გადაღებების დროს გარბო ხშირად ავადმყოფობდა. რობერტს თან ჰქონდა გრამოფონი და მუსიკით ათობდა. გადაღებების შემდეგ მისი ერთმანეთს აღარ შეეხდებოდა. ტელერიმ მხოლოდ ერთხელ შეხსენა თავი კინორეჟისორს. სტოკოლმში პრემიერაზე გრეტას დედას 12 ორქილეა გაუტყვენა.

გარბოს ბოლი ფილმი „ორბათი ქალი“ გახლდათ, რომელმაც პრესის მხრიდან მწვეკვე კრიტიკის დამსახურა. ერთ-ერთი მძინეხი ეს იყო, რომ მსახიობმა კონი მატროვა.

ფანტასტიკური პოპულარობის მიუხედავად, გრეტა მარტონელა ქალი გახლდათ. ის ყურავრით შეუვია დიდი ქვეყნის უმეტერეს რიტმს. მწირი ინგლისური ლექსისი გამო, ცნობისმოყვარე პრესასაც არ სწავლიდა. რეკლამამ მას მორგატალებული და მორცხვი ქალის იმიჯი შეუქმნა, რომელიც ხალხს ერთდგა და უყვარს მარტობა. ამდნად გარბო მათთვის ტრეკობაში აღძობინდა. სხვა კინორეჟისორებისაგან განსხვავებით, გრეტას ასევე ტური ცხოვრების წესი ჰქონდა და მაცარ რეჟიმს იცავდა: დღის 6 საათზე იღებოდა, ამ წუთს იოვასა და სუნთქვით ვარჯიშობს ანდიოება, საღამოს 7 საათზე იმინებდა. ასეთ დროს პოლიუდელი ცხოვრება დღდა. ის კი ძილის წინ ინდურ ფილოსოფიასა და ორგას კითხოვდა. ზოგს ეს უცნაურად ეჩვენებოდა, სამაგეროდ ჩვეულებრივ გასართობები უყვარდა — საქმელები, ტრინი.

1986 წლის შემოდგომაზე შედფლის ელმმა ვაინტერგომში, გრავმა ელექტოდ ვაინტერგომში გარბოს მუღაღი ვადასცა (XVIII საუკუნის ბოლის დაწესებული დილორების ჯაღლო — ელტურიის, ზელორების და საზოგადოებრივი ცხოვრების სფეროში გამომწინელი ადამიანთა წახალისებისათვის).

გრეტა გარბოს საკუთარ სამშობლოში დასოფლავება სურდა. სანამ კინორეჟისორები ურნად საკავარეულო სასოფლაოზე არ დაიღო ბინა, ამერიკელები ბრეტკინსმა აცხადებდნენ, რომ გარბოს საფლავი მათ მძინეზე უნდა ყოფილიყო.

ქლიერი ოჯახი ქლიერი სახელმწიფო

1047/1

ამ ღამეზე წვეილმა ღამაში ოჯახი შექმნა.

ესენი არიან – ექიმი **სთიფეთ ზიქოვანი** და ინჟინერი **ღამი ვჯანაიძე**



„ოჯახის კეთილდღეობისთვის სამი აუცილებელი პირობაა საჭირო:
ცოლქმრული სიყვარული, შობილების დალოცვა და ეკლესიის კურთხევა.“

ილია მერა

სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი,
უწმიდესი და უნეტარესი